

SEANCES DU JEUDI 22 JUIN 1989
VERGADERINGEN VAN DONDERDAG 22 JUNI 1989ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU SOIR
AVONDVERGADERING

SOMMAIRE:

COMMUNICATION DE M. LE PRESIDENT:

Résultat du scrutin, p. 2842.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi relatif à la limitation et au contrôle des dépenses électorales ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques.

Discussion générale (Reprise). — *Orateurs*: MM. Seeuws, de Clippele, Wintgens, p. 2842.

Discussion et vote d'articles, p. 2846.

Projet de loi contenant le budget du ministère des Finances pour l'année budgétaire 1989.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Van Thillo, Moens, Van Hooland, Deprez, Petitjean, Wintgens, Weyts, M. Maystadt, ministre des Finances, p. 2852.

Discussion et vote des articles, p. 2863.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1988-1989
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1988-1989

INHOUDSOPGAVE:

MEDEDELING VAN DE VOORZITTER:

Uitslag van de geheime stemming, blz. 2842.

ONTWERPEN VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen.

Algemene beraadslaging (Hervatting). — *Sprekers*: de heren Seeuws, de Clippele, Wintgens, blz. 2842.

Beraadslaging en stemming over artikelen, blz. 2846.

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Financiën voor het begrotingsjaar 1989.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heren Van Thillo, Moens, Van Hooland, Deprez, Petitjean, Wintgens, Weyts, de heer Maystadt, minister van Financiën, blz. 2852.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 2863.

PRESIDENCE DE M. SWAELEN, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 19 h 35 m.
De vergadering wordt geopend te 19 h 35 m.

MEDEDELING VAN DE VOORZITTER

COMMUNICATION DE M. LE PRESIDENT

De Voorzitter. — Hier volgt de uitslag van de stemming over de voordracht van een tweede kandidaat voor een ambt van staatsraad.

Voici le résultat du scrutin pour la présentation d'un deuxième candidat à la place de conseiller d'Etat.

Aantal stemmenden: 120.

Nombre de votants: 120.

Blanco of ongeldig stembriefje: 1.

Bulletin blanc ou nul: 1.

Geldige stemmen: 119.

Votes valables: 119.

Volstreekte meerderheid: 59.

Majorité absolue: 59.

De heer Verhulst bekomt 118 stemmen.

M. Verhulst obtient 118 suffrages.

De heer Hubregtsen bekomt 1 stem.

M. Hubregtsen obtient 1 suffrage.

Bijgevolg wordt de heer Verhulst, die de volstreekte meerderheid der stemmen heeft bekomen, tot tweede kandidaat uitgeroepen.

En conséquence, M. Verhulst, ayant obtenu la majorité absolue des suffrages, est proclamé deuxième candidat.

Aangezien er nog slechts één kandidaat overblijft, veronderstel ik dat de Senaat akkoord gaat om niet opnieuw te stemmen.

Etant donné qu'il ne reste qu'un seul candidat, je présume que le Sénat sera d'accord pour ne pas procéder au scrutin. (*Assentiment.*)

Bijgevolg wordt de heer Hubregtsen tot derde kandidaat uitgeroepen.

En conséquence, M. Hubregtsen est proclamé troisième candidat.

Van de voordracht van deze kandidaten zal kennis worden gegeven aan de eerste voorzitter van de Raad van State en aan de minister van Binnenlandse Zaken.

Il sera donné connaissance de ces présentations au premier président du Conseil d'Etat et au ministre de l'Intérieur.

ONTWERP VAN WET BETREFFENDE DE BEPERKING EN
DE CONTROLE VAN DE VERKIEZINGSUITGAVEN, DE
FINANCIERING EN DE OPEN BOEKHOUDING VAN DE
POLITIEKE PARTIJEN*Hervatting van de algemene beraadslaging en
stemming over artikelen*PROJET DE LOI RELATIF A LA LIMITATION ET AU CON-
TROLE DES DEPENSES ELECTORALES AINSI QU'AU
FINANCEMENT ET A LA COMPTABILITE OUVERTE
DES PARTIS POLITIQUES*Reprise de la discussion générale et vote d'articles*

De Voorzitter. — Wij hervatten de algemene beraadslaging over het ontwerp van wet betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen.

Nous reprenons la discussion générale du projet de loi relatif à la limitation et au contrôle des dépenses électorales ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques.

Het woord is aan de heer Seeuws.

De heer Seeuws. — Mijnheer de Voorzitter, het wetsontwerp tot beperking van de verkiezingsuitgaven en financiering van de politieke partijen is het resultaat van een reeds jaren aanslepende discussie die plots in een stroomversnelling is terechtgekomen.

Weliswaar heeft ook de huidige regering de in 1974 geformuleerde intentieverklaring hernomen, onder het thema « politieke democratie », om een ontwerp uit te werken met betrekking tot de financiering van de politieke partijen, waarbij tevens de verkiezingsuitgaven van de politieke partijen en van de kandidaten worden beperkt.

Het ontwerp dat we heden bespreken en dat ons door de Kamer werd toegestuurd, kwam echter tot stand op parlementair

initiatief en door het hardnekkig doorzettingsvermogen van enkele collega's van verscheidene fracties uit Kamer en Senaat. De achtereenvolgende verkiezingen, met alles wat dit aan noodzakelijke financiële uitgaven meebrengt in deze tijd van moderne communicatiemedia, heeft ongetwijfeld het debat bespoedigd. De jarenlange discussie over de toepassing van de fameuze «VZW's-Gijs», waarover de meningen verdeeld blijven, heeft zeker een rol gespeeld.

Het is niet slecht eraan te herinneren — en de gewone burger is zich daarvan wellicht niet bewust — dat in België politieke partijen «naar geschreven grondwettelijk recht» in principe een buiten-constitutioneel verschijnsel zijn. Het bestaan van partijen wordt door de Belgische grondwet immers niet expliciet erkend, in verscheidene andere Europese landen wel. De kieslijsten zijn in feite de verzameling van een aantal kandidaten die zich onder eenzelfde embleem verenigen. Hoewel zij de werkelijke politieke macht hebben zijn de politieke partijen naar Belgisch recht feitelijke verenigingen, dus zonder eigen juridisch statuut. Geen enkele grondwettelijke bepaling duidt expliciet op de aanwezigheid en de werkzaamheid van het partijwezen. Ook in de gewone wetgeving is de aandacht voor politieke partijen zeer gering en vaak slechts impliciet. Wel zijn er een aantal wetteksten in verband met de kieswetgeving, in het Wetboek van de inkomstenbelasting de zogenaamde «Gijs-VZW's», in de wet ter bescherming van de ideologische en filosofische strekkingen aangaande het cultuurbeleid en in de decreten tot oprichting van de radio- en televisie-instituten, in de wetgeving met betrekking tot de economische planning in verband met de samenstelling van de sociaal-economische raden, enzovoort.

In een bijdrage in het *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht* van juni 1988 schrijft professor Suetens in het artikel «De politieke partijen naar Belgisch Recht» dat «vermits de politieke partij een onmiskenbare schakel is tussen het kiezerskorps als orgaan der openbare opinie en de volksvertegenwoordiging als orgaan van de nationale soevereiniteit, de overheidsfinanciering, volgens objectieve criteria, normaal en zelfs wenselijk is.» Professor Suetens duidde daartoe als voorwaarde de openheid van de boekhouding aan.

De verkiezingsuitgaven moeten evenwel drastisch worden beperkt en grondig gecontroleerd. Na elke verkiezing werd wetenschappelijk onderzoek verricht over de steeds grotere uitgaven die de politieke partijen doen, mede onder druk van professionele campagnemakers.

De roep naar beperking en controle was vrij algemeen.

Professor Dewachter schreef hierover: «Campagnes kosten alsmäär meer geld, de partijen en dus ook de kandidaten moeten waar mogelijk geld halen en dat maakt het natuurlijk een stuk gemakkelijker voor allerlei drukkingsgroepen (financiële in de eerste plaats) om toegang te krijgen tot het beleid. Het lijkt er bijna op of we na zoveel strijd tegen cijskiesrecht, dat is het kiesrecht op basis van persoonlijk fortuin, dat stelsel weer willen invoeren, zij het dan op een onrechtstreekse manier. Kapitaalkrachtige drukkingsgroepen hebben (aldus) méér mogelijkheden om de besluitvorming te beïnvloeden dan andere.»

Deze vorm van afhankelijkheid wordt trouwens toegegeven door de lobbyisten (zoals blijkt uit een artikel in een gekend dagblad: «Lobbying gekoppeld aan financiering politiek blijft probleem.»)

Een belangrijke vertegenwoordiger van een grote internationale maatschappij schrijft dit artikel: «Verkiezingscampagnes kosten steeds meer geld. Bijgevolg zijn politici aangewezen op externe financiering.

De vraag blijft bestaan of bedrijven en organisaties die politici financieren niet op één of andere manier een aflossing van de schuld nastreven (m.a.w. kan een politiker nog «nee» zeggen tegen een bedrijf dat hem in het zadel hielp?)»

Het is verheugend dat de huidige regering het principe van de invoering van een systeem voor de financiering van de politieke partijen, waarbij tevens de verkiezingsuitgaven van de politieke partijen en de kandidaten worden beperkt, opnieuw heeft opgenomen.

Reeds meer dan 20 jaar worden pogingen gedaan om de verkiezingsuitgaven te beperken. De Vlaamse socialisten steunen uiteraard ten volle elk initiatief, zowel van het Parlement als van de regering, om de verkiezingsuitgaven te beperken. In verkiezingscampagnes worden immers steeds meer, en vooral duurere marketing- en reclametechnieken aangewend.

De verkiezingspropaganda neemt ongeziene proporties aan. De concurrentiestrijd leidt tot haast waanzinnige uitspattingen. De propaganda kost handenvol geld. Kandidaten moeten bijgevolg over steeds meer financiële middelen beschikken. Zulks brengt de onafhankelijkheid van de politieke partijen en de kandidaten steeds meer in het gedrang. Dat wordt de kankerplek in de goede werking van de democratie, met als gevolg dat de politieke partijen voor hun financiering verplicht worden te «knutselen in de duisternis», zoals SP-voorzitter Frank Vandembroucke het in de Kamer uitdrukte.

De heer Erdman, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Dit «knutselen» duikt periodiek op voor de verkiezingen en soms dreigt het gevaar dat het de logistieke omkadering van de politieke partijen, met andere woorden, de goede werking bepaalt. Ingevolge geruchtmakende persberichten dienaangaande verklaarde Eerste minister Martens op 28 oktober 1982, in antwoord op interpellaties: «Persoonlijk voeg ik eraan toe dat ik ervan overtuigd ben dat een financiering door, of een tussenkomst van de overheid, zoals praktisch in alle landen van de EG en ook daarbuiten bestaat, een onvermijdelijk element is om tot een gezonde regeling te komen.»

Ook in ons land was er dus nood aan een overheidsinitiatief. Tot nu toe bestond er wel een indirecte overheidsfinanciering via diverse kanalen, bijvoorbeeld voor verzending van verkiezingsdrukwerk, door subsidiëring van de fracties van Kamer, Senaat en de Raden, ook door de voor ons nog altijd omstreden zogenaamde «VZW's-Gijs» die afwijking van belasting mogelijk maken door fiscaal aftrekbare giften.

Dit schept natuurlijk afhankelijkheid ten aanzien van de milde schenkers.

Uiteraard is de door de Kamer aangenomen tekst een compromis dat volgens ons voor een aantal essentiële punten niet ver genoeg gaat.

Drie essentiële kenmerken schragen het ontwerp. Ten eerste, de publieke financiering van de politieke partijen die volgens ons te motiveren is door de huidige onduidelijke toestand. De democratie kan niet functioneren zonder politieke partijen en deze kunnen niet zonder financiële middelen. Op het ogenblik zijn er maar een drietal manieren voor de partijen om financiële middelen in te zamelen. Onze voorzitter had het in dit verband over «het knutselen in de duisternis». Op alle mogelijke manieren wordt getracht fondsen in te zamelen. Hoewel de technieken van financiering niet altijd ongeoorloofd zijn, worden ze door de publieke opinie terecht niet gewaardeerd of verkeerd bekeken.

Dan is er nog de privé-sponsoring waarmee de Vlaamse socialisten het om twee redenen erg moeilijk hebben. Het systeem van de fiscale VZW's die financiële steun verlenen aan een politieke partij wordt als dusdanig erkend, maar het is onbetwistbaar een vorm van publieke financiering waarop de overheid weinig vat heeft, tenzij op de omvang van het bedrag zelf. Dit systeem is nadelig voor de Staat omwille van de belangrijke minder inkomsten en het creëert bovendien onvermijdelijk afhankelijkheidsbanden tussen de schenker en de begunstigde politieke partij.

Een andere bron van inkomsten is de gecontroleerde publieke financiering waarvoor dit wetsontwerp in hoofdzaak opteert. Dit systeem is van toepassing in vele andere Europese landen.

De twee andere peilers die dit ontwerp schragen zijn enerzijds de open boekhouding en de doorzichtigheid van de politieke partijen en anderzijds de beperking van de verkiezingsuitgaven. De toekomst zal moeten uitwijzen of er voor dit laatste punt geen aanpassingen moeten gebeuren.

In verband met de fiscale VZW's herhaal ik dat wij principieel en feitelijk voorstander zijn van de afschaffing van de privé-sponsoring. We zullen er in elk geval op blijven aandringen het maximumbedrag van de giften zo laag mogelijk te houden omdat wij van oordeel zijn dat de bedragen die de Staat via deze fiscale aftrekbaarheid worden ontnomen, beter gebruikt kunnen worden voor rechtstreekse publieke financiering van de partijen. Zo heb ik gelezen dat de Staat tussen 1985 en 1987 bijna een half miljard frank heeft moeten derven tengevolge van de fiscale aftrekbaarheid. Met hetzelfde geld kan een veel eerlijker, doorzichtiger en objectiever stelsel van financiering worden uitgewerkt zonder extra kosten voor de Staat.

In dit verband verwijs ik naar het openbaar debat in de Senaat op 24 juni 1985. Dit had vanzelfsprekend in een heel andere politieke context plaats. In zijn soms wat stoere oppositietaal zegde mijn geachte voorganger, die terecht verwees naar het SP-verkiezingsprogramma ter zake: « Wij, Vlaamse socialisten, zijn voor een openbare financiering van politieke partijen en van verkiezingscampagnes, gekoppeld aan een strenge controle op en een beperking van de verkiezingsuitgaven ... Het amendement van de heer Gijs staat lijnrecht tegenover deze opvatting. »

Collega Wyninckx vroeg zich toen terecht af hoe men verkiezingsuitgaven kan beperken, wanneer men giften aan politieke formaties belastingvrij maakt door ze fiscaal aftrekbaar te maken. Hij wees toen al op het gevaar van groeiende afhankelijkheid van kapitaalkrachtige schenkers, zoals grote ondernemingen en beleggers, die soms langs duistere kanalen te werk gaan. Hierdoor werd immers de mogelijkheid geschapen om geld dat voor de fiscus het daglicht niet mocht zien, opnieuw proper in het financieel circuit te brengen.

Wij blijven geloven dat de fiscale « VZW's-Gijs » een slechte oplossing zijn, die de Staat onder meer een pak inkomsten ontfutselen dat beter zichtbaar en controleerbaar rechtstreeks ter financiering van de politieke partijen en ter ondersteuning van de politieke democratie kan worden aangewend. De recente ontwikkelingen bij de Europese verkiezingen in alle Europese landen, die een verontrustende herleving van extreem rechts laten zien, maken de noodzaak tot versterking en ondersteuning van de politieke partijen nog duidelijker.

Het wetsontwerp wil een duidelijke en open wettelijke regeling tot stand brengen. Het wil een bepaalde vorm van publieke financiering van de politieke partijen koppelen aan doorzichtigheid van de boekhouding en aan een beperking van de verkiezingsuitgaven. Hiervoor is een gedegen controlesysteem en een eerlijke evaluatie door een onafhankelijke commissie onontbeerlijk.

Mijnheer de Voorzitter, het wetsontwerp is voor de SP slechts een eerste stap in de goede richting. Uiteindelijk is het de bedoeling om de verkiezingsuitgaven nog meer aan banden te leggen en een nog betere controle op de inkomsten en de uitgaven te krijgen. Wij willen in de toekomst een periodieke evaluatie, waardoor bijsturing en uitbreiding van bepaalde beperkingen mogelijk zijn. Wij zijn ervan overtuigd dat met de goedkeuring van het ontwerp de democratische partijen het aanzien van de democratische instellingen bij de burger zullen versterken. Vandaar dat onze fractie het ontwerp met overtuiging zal aannemen. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. de Clippele.

M. de Clippele. — Monsieur le Président, depuis de nombreuses années, le problème de la limitation des dépenses électorales a été abordé. A plusieurs reprises, ainsi que l'a indiqué Mme Nélis, des propositions de loi ont été déposées, mais n'ont jamais abouti. Pourquoi? Je présume que, précédemment, ces dépenses n'avaient pas une telle ampleur.

Des lois ont pourtant été votées et appliquées dans les pays voisins. J'ai même lu dans *Le Soir* d'aujourd'hui qu'en France, le gouvernement socialiste de M. Rocard avait décidé de déposer deux projets de loi dans ce sens, concernant plus spécialement le financement des partis politiques.

Le projet de loi en discussion présente deux volets dont le premier concerne le financement des partis politiques.

Ainsi que l'a rappelé M. Seeuws, les partis politiques ne sont pas reconnus dans la Constitution belge, bien qu'ils constituent un rouage important de l'Etat. Ils ont besoin d'une infrastructure et de moyens financiers importants, ne fût-ce que pour couvrir le coût des loyers du ou des immeubles qu'ils occupent, pour financer leur secrétariat, leur central téléphonique et leur courrier. Il est dès lors tout à fait normal, voire indispensable, que les partis reçoivent des fonds pour faire face à ces dépenses, mais un contrôle du financement est nécessaire, afin que le contribuable puisse avoir une transparence des subsides octroyés par l'Etat aux partis.

Le second volet du projet concerne la limitation des dépenses électorales des partis, principe louable, à mon sens. En effet, j'ai pu constater que lors de la dernière campagne électorale, à Bruxelles, certains candidats avaient consenti des dépenses inconsidérées se chiffrant parfois à 5 ou 10 millions. Cette situation nuit indéniablement à l'égalité des chances entre les différents candidats.

Si je suis d'accord sur le principe de cette limitation, je suis néanmoins perplexe quant à quatre aspects que je voudrais évoquer.

Je constate tout d'abord que le montant alloué aux candidats, qui ne se situent pas en tête de liste, s'élèverait à 200 000 francs. Si cette somme est suffisante pour un petit arrondissement, il n'en est pas de même pour un arrondissement de grande importance, comme Bruxelles, où le nombre de boîtes aux lettres s'élève à 500 ou 600 mille. Comment voulez-vous, dans de telles conditions, informer valablement l'électeur sur votre programme et vos réalisations?

Ma deuxième observation concerne les jeunes candidats. Ceux-ci n'étant pas connus, ils doivent nécessairement organiser une campagne plus importante que ceux qui, du fait de leur mandat, bénéficient déjà d'une certaine renommée dans l'opinion publique. La mise sur un pied d'égalité des jeunes candidats et des titulaires d'un mandat favoriserait indirectement la participation.

Le problème des versements occultes fait l'objet de ma troisième observation. Les candidats membres de partis proches de mutuelles, de syndicats ou de sociétés importantes peuvent bénéficier de tels versements.

Comment allons-nous procéder pour essayer d'empêcher ces versements? Un contrôle rigide et efficace, dont il n'est malheureusement pas question dans le présent projet de loi, s'avère absolument nécessaire.

J'en arrive à ma quatrième observation, à mon sens, assez importante.

J'ai constaté, depuis quelques années, que certains ministres profitaient de leur fonction ministérielle pour faire, indirectement, une propagande électorale. Je m'explique: ces ministres font paraître dans les journaux des avis informant la population des primes de rénovation, de ravalement de façade, de subsides, etc., dont elle peut bénéficier.

Au lieu d'indiquer à quel ministère il y a lieu de s'adresser, ils mentionnent leurs coordonnées personnelles et joignent même souvent leur photo.

Il s'agit, en fait, d'une propagande électorale détournée qui me choque, car elle est réalisée avec l'argent du contribuable. Elle est donc en réalité payée par l'Etat.

A l'avenir, ces ministres pourront éventuellement détourner de son objectif le présent projet puisque, pendant toute la durée de leur fonction ministérielle, ils profiteront indirectement de cette propagande.

Si, sur le principe, ce projet rencontre mon accord, je me permets toutefois d'émettre des réserves. Je le voterai, bien entendu, tout en espérant que les lacunes que je viens d'énumérer seront comblées ultérieurement. (Applaudissements.)

M. le Président. — La parole est à M. Wintgens.

M. Wintgens. — Monsieur le Président, le texte que nous avons à voter aujourd'hui constitue une étape essentielle dans l'évolution politique de notre pays.

La problématique du financement des partis et de la limitation contrôlée des dépenses électorales a fait l'objet, depuis plusieurs années, de discussions multiples et de vœux pieux sans que jamais un véritable accord politique à ce sujet ait pu voir le jour.

Il aura fallu l'initiative, la ténacité et la volonté de conciliation de M. Dhoore, que je salue ici, pour arriver à réunir les représentants de chaque parti et à finaliser enfin un texte cosigné par ceux-ci.

Cet accord, inespéré il y a quelque temps encore, démontre, s'il le fallait, la maturation politique de nos groupes respectifs qui ont réussi, par delà les clivages traditionnels, à se rallier à une position commune. Il démontre également le désir que nous partageons d'assainir notre démocratie et de régulariser nos pratiques électorales par respect envers l'Etat que nous servons et envers la population que nous représentons.

Par ailleurs, par l'adoption de ce projet, dont il est agréable de souligner qu'il résulte d'une initiative parlementaire, nous valorisons avec éclat le travail du législateur que d'aucuns se plaisent trop souvent à mépriser.

En votant ce texte, il est pertinent de relever que nous nous situons dans la droite ligne des dispositions de la déclaration gouvernementale de mai 1988 qui prévoyait que « le gouvernement élaborera un projet de loi relatif au financement des partis politiques » et que « les dépenses électorales des partis politiques et des candidats seront également limitées par cette loi ».

Enfin, en adoptant ce projet, il est tout aussi pertinent de relever que nous rejoignons les autres pays européens qui, depuis un certain temps déjà, avaient adopté des mesures législatives concrètes en matière de financement des partis.

J'en prends pour exemple la Grande-Bretagne où le contrôle des dépenses électorales des candidats est instauré depuis 1983 ou encore la RFA où les partis font l'objet d'un véritable statut qui prend en compte les fonctions, la structure juridique et le financement des partis ou, enfin, des pays comme la Suède, la Norvège, la Finlande et même l'Italie, où les partis sont également aidés financièrement par l'Etat.

Les différents éléments que je viens de soulever ne constituent certes pas l'unique raison de ma satisfaction. Si un véritable défi politique a pu être gagné par la signature d'un accord, je me réjouis également et surtout du contenu de cet accord et de la solution qu'il propose, tant à la problématique du financement des partis qu'à celle de la limitation et du contrôle des dépenses électorales.

Il s'avérerait tout d'abord urgent de traiter du problème du financement des partis.

A cet égard, la Belgique se trouvait véritablement à la traîne, ce qui ne pouvait que menacer sa démocratie. En effet, lorsqu'un Etat laisse ses partis politiques vivre d'expédients divers, il met en danger les rouages mêmes de son système démocratique puisque la compétition politique n'est, dans ce cas, ni libre, ni égale, ni sincère.

S'il convient, certes, pour assurer une démocratie, de permettre aux partis, qui en sont l'essence première, de fonctionner adéquatement et donc d'obtenir des moyens financiers à la hauteur de leurs missions, il est nécessaire de réglementer ces derniers, d'une part, pour éviter que l'on récolte des fonds par tous les moyens possibles et, d'autre part, pour ne pas placer nos partis dans une véritable inféodation à l'égard de leurs bailleurs de fonds, ce qui risque — vous en conviendrez — de mettre en péril l'indépendance et la liberté d'action des mandataires politiques.

Aussi, le choix — que traduit le projet — d'un système de financement public contrôlé peut être considéré comme judicieux parce qu'il instaure une transparence dans les finances

des partis, transparence d'autant plus nécessaire que l'opinion publique témoigne d'une méfiance grandissante à l'égard du monde politique, en faisant notamment état de pratiques irrégulières et de détournements voilés des deniers de l'Etat.

Or, la perte de confiance des citoyens quant à l'intégrité des mandataires politiques est une véritable menace pour notre système démocratique qui voit, dès lors, un fossé se creuser entre le citoyen et la politique.

Aussi, dans ces circonstances, l'octroi de dotations déterminées précisément et publiquement par les assemblées, tel que l'organise le projet, constitue un élément indéniable de transparence, d'autant plus que le chapitre 4 de la proposition, relatif à la comptabilité des partis, impose l'obligation, pour ces derniers, de tenir une comptabilité ouverte en rendant public un rapport financier clair et précis, établi par un réviseur d'entreprise, qui reprenne les recettes et dépenses des partis et qui soit accessible à tous.

Il est évidemment à espérer que le principe de la comptabilité ouverte ne se limitera pas aux partis et que la volonté de transparence s'appliquera également aux comptes d'organisations connexes telles que les mutualités ou les syndicats.

Il est donc permis de penser que le système du financement public contrôlé des partis aura trois effets positifs sur la vie politique du pays : le renforcement d'une plus grande indépendance des partis, l'amélioration de la confiance des citoyens dans leurs institutions et, enfin, la création d'une opération neutre pour le budget de l'Etat en évitant que les partis ne trouvent leur source de financement en puisant dans les caisses mêmes de celui-ci.

J'aimerais clôturer la partie de mon intervention relative aux financements des partis en exprimant un souhait.

Si le financement des partis doit être compensé, notamment en réalisant des économies de 110 millions de francs dans les cabinets ministériels, je ne vois pas pourquoi, étant donné que les partis politiques ne fonctionnent pas uniquement au niveau national, la compensation financière ne devrait pas être également réalisée sur le compte des cabinets communautaires et régionaux. Une contribution de ces derniers devrait être envisagée et étudiée, même si, théoriquement, la problématique du financement des partis politiques est une matière nationale.

Enfin, lorsque nous attaquerons la troisième phase de la réforme de l'Etat et mettrons sur pied l'élection directe des Conseils communautaires et régionaux, il sera opportun d'imaginer également une réglementation identique relative aux financements des partis, pour éviter l'incohérence de notre système.

Qu'il me soit également permis d'exprimer ici un second motif de satisfaction face au contenu de l'accord politique consacré par le projet, et plus spécialement au principe de limitation et de contrôle des dépenses électorales qu'il contient.

Est-il besoin de souligner encore, chers collègues, les montants exorbitants des sommes affectées aux campagnes électorales, qui créent une surenchère profondément malsaine entre partis et entre candidats ?

Par ailleurs, un Etat qui se veut démocratique, se doit d'assurer l'égalité d'accès des candidats aux différentes fonctions politiques. Or, actuellement, les candidats d'un même parti ou de partis différents sont loin d'être égaux durant les campagnes électorales. Certains tirent parti d'une situation financière avantageuse qui leur permet d'entamer des campagnes ruineuses et de se attirer par là même une notoriété artificielle.

En limitant et en contrôlant les dépenses électorales, le projet tente non seulement d'équilibrer les chances de chaque candidat et de chaque parti, ce qui milite en faveur d'une meilleure égalité entre partis et d'un pluralisme plus véritable dans notre société, mais également d'assurer un meilleur respect de l'électeur et de l'environnement. En outre, la limitation et le contrôle des dépenses électorales permettent de privilégier un élément essentiel pour les citoyens, à savoir la communication du programme électoral. Cette pratique aura pour effet d'axer davantage les campagnes électorales sur les problèmes de fond et les grandes

options politiques, ce qui ne peut qu'améliorer le niveau des programmes et des débats ainsi que la créativité et la qualité des idées qu'ils véhiculent.

Après les points positifs que je viens de soulever, je terminerai mon intervention en déplorant deux aspects moins essentiels.

Je regrette tout d'abord que ce ne soit pas l'ensemble des partis représentés dans les deux chambres qui ait accepté de signer le document qui nous est soumis aujourd'hui. En effet, les Ecolos, tant francophones que néerlandophones, et le PVV ont préféré se retirer en fin de travail à la Chambre.

Je regrette ensuite qu'en raison de certains impératifs de délai imposés aux parlementaires délégués par leurs partis respectifs à la négociation de l'accord, la forme du projet souffre de la précipitation dont il fut l'objet.

Malgré ces quelques regrets, mon groupe approuvera, avec beaucoup de satisfaction, le projet de loi et il est prêt à collaborer à d'autres initiatives allant dans le même sens. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Vraagt niemand meer het woord in de algemene beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de behandeling van de artikelen van het ontwerp van wet.

L'article premier est ainsi rédigé :

Chapitre 1er. — Dispositions générales

Article 1er. — Pour l'application de la présente loi, il y a lieu d'entendre par :

1° Parti politique : l'association de personnes physiques, dotée ou non de la personnalité juridique, qui participe aux élections prévues par la Constitution et par la loi, qui, conformément à l'article 117 du Code électoral, présente des candidats aux mandats de représentant et de sénateur dans chaque arrondissement électoral d'une Communauté ou d'une Région et qui, dans les limites de la Constitution, de la loi, du décret et de l'ordonnance, tente d'influencer l'expression de la volonté populaire de la manière définie dans ses statuts ou son programme;

2° Recettes d'un parti politique :

— Les dotations accordées en vertu du chapitre III de la présente loi;

— Les montants versés par les institutions visées à l'article 71 du Code des impôts sur les revenus;

— Les dons, donations ou legs;

— Les contributions des groupes de la Chambre des représentants, du Sénat ou des Conseils;

— Les cotisations des membres;

— Les recettes provenant du patrimoine mobilier ou immobilier;

— Les recettes provenant de manifestations et de publications, ainsi que les recettes de publicité;

— Les contributions versées par les composantes du parti;

— Les prestations diverses ayant une valeur pécuniaire ou pouvant être exprimées en valeur pécuniaire;

3° Dépenses d'un parti politique :

— Les dépenses de personnel;

— Les frais de fonctionnement;

— Les publications;

— Les dotations accordées aux composantes du parti;

— Les dépenses afférentes à la propagande électorale;

— Les dépenses afférentes aux bâtiments;

— Des dépenses diverses;

4° Commission de contrôle : une commission composée paritairement de membres de la Chambre des représentants et du Sénat, présidée par les Présidents de la Chambre des représentants et du Sénat.

Hoofdstuk I. — Algemene bepalingen

Artikel 1. — Voor de toepassing van deze wet moet worden verstaan onder :

1° Politieke partij : de vereniging van natuurlijke personen, al dan niet met rechtspersoonlijkheid, die aan door de Grondwet en de wet bepaalde verkiezingen deelneemt, die overeenkomstig artikel 117 van het Kieswetboek kandidaten voordraagt voor de mandaten van volksvertegenwoordiger en senator in elk kiesarrondissement van een Gemeenschap of een Gewest en die, binnen de grenzen van de Grondwet, de wet, het decreet en de ordonnantie, de totstandkoming van de volkswil beoogt te beïnvloeden op de wijze bepaald in haar statuten of haar programma;

2° Ontvangsten van een politieke partij :

— De dotaties toegekend krachtens hoofdstuk III van deze wet;

— De bedragen overgemaakt door de in artikel 71 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen bedoelde instellingen;

— De giften, schenkingen of legaten;

— De bijdragen van de fracties van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de Senaat of de Raden;

— De lidgelden;

— De opbrengsten uit het roerend of onroerend vermogen;

— De opbrengsten uit manifestaties, publikaties of reclame;

— De bijdragen gestort door de partijgeledingen;

— De diverse prestaties die een geldelijke waarde hebben of in een geldelijke waarde kunnen worden uitgedrukt;

3° Uitgaven van een politieke partij :

— De personeelsuitgaven;

— De werkingskosten;

— De publikaties;

— De dotaties verleend aan de partijgeledingen;

— De uitgaven voor verkiezingspropaganda;

— De uitgaven voor gebouwen;

— Diversen;

4° Controlecommissie : een commissie paritair samengesteld uit leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat, onder het voorzitterschap van de Voorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat.

De dames Aelvoet en Nélis stellen volgend amendement voor :

« Het 4° van dit artikel te vervangen als volgt :

« 4° Controlecommissie : een commissie paritair samengesteld uit leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat waarbij elke erkende fractie vertegenwoordigd is. »

« Remplacer le 4° de cet article par ce qui suit :

« 4° Commission de contrôle : une commission composée paritairement de membres de la Chambre des représentants et du Sénat, avec représentation de tous les groupes politiques reconnus. »

Wordt dit amendement gesteund? (*Talrijke leden staan op.*)
Aangezien het amendement reglementair wordt gesteund, maakt het deel uit van de bespreking.

Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article premier sont réservés.

De stemming over het amendement en de stemming over artikel 1 worden aangehouden.

Chapitre II. — La limitation et le contrôle des dépenses électorales pour les élections législatives et provinciales

Art. 2. § 1er. Le total des dépenses et des engagements financiers afférents à la propagande électorale des partis politiques aux niveaux de l'Etat et des arrondissements ne peut excéder 50 millions de francs pour l'ensemble des élections organisées pour la Chambre des représentants, le Sénat et les Conseils provinciaux.

§ 2. Le total des dépenses et des engagements financiers afférents à la propagande électorale des candidats déterminés ne peut excéder, en ce qui concerne les élections pour la Chambre des représentants et pour le Sénat:

1° Pour chacun des candidats placés en tête de liste conformément au nombre de mandats obtenus par leur liste lors des dernières élections et pour un candidat effectif supplémentaire à désigner par le parti politique: 500 000 francs, majorés de 2 francs par électeur inscrit lors des élections législatives précédentes dans l'arrondissement électoral où le candidat se présente;

2° Pour chaque autre candidat effectif et le candidat premier suppléant: 200 000 francs;

3° Pour chaque autre candidat suppléant: 50 000 francs.

§ 3. Le total des dépenses et des engagements financiers afférents à la propagande électorale en faveur de candidats déterminés ne peut excéder, en ce qui concerne les élections provinciales:

1° Pour chacun des candidats placés en tête de liste conformément au nombre de mandats obtenus par leur liste lors des dernières élections et pour un candidat effectif supplémentaire à désigner par le parti politique: 125 000 francs, majorés de 2 francs par électeur inscrit lors des élections provinciales précédentes dans le district électoral où le candidat se présente;

2° Pour chaque autre candidat: 50 000 francs.

§ 4. Les montants fixés aux paragraphes 1er à 3 sont adaptés aux variations des coûts de production des médias publicitaires utilisés lors des campagnes électorales selon une formule déterminée par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres.

Hoofdstuk II. — Beperking en controle van de verkiezingsuitgaven voor de parlements- en provincieraadsverkiezingen

Art. 2. § 1. Het totaal van de uitgaven en de financiële verbintenissen voor de verkiezingspropaganda van politieke partijen op nationaal en arrondissementeel vlak mag voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, de Senaat en de provincieraaden samen niet meer dan vijftig miljoen frank bedragen.

§ 2. Het totaal van de uitgaven en de financiële verbintenissen voor de verkiezingspropaganda van individuele kandidaten mag voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers en voor de Senaat niet meer bedragen dan:

1° Voor elk van de eerstgeplaatste kandidaten overeenkomstig het aantal mandaten behaald door hun lijst bij de laatste verkiezingen en voor één bijkomende, door de politieke partij aan te duiden effectieve kandidaat: 500 000 frank vermeerderd met 2 frank per tijdens de vorige parlementsverkiezingen ingeschreven kiezer in het kiesarrondissement waar de kandidaat kandideert;

2° Voor elke andere effectieve kandidaat en de kandidaat-eerste-opvolger: 200 000 frank;

3° Voor elke andere kandidaat-opvolger: 50 000 frank.

§ 3. Het totaal van de uitgaven en de financiële verbintenissen voor de verkiezingspropaganda van individuele kandidaten mag voor de provincieraadsverkiezingen niet meer bedragen dan:

1° Voor elke van de eerstgeplaatste kandidaten overeenkomstig het aantal mandaten behaald door hun lijst bij de laatste verkiezing en voor één bijkomende, door de politieke partij aan te duiden kandidaat: 125 000 frank vermeerderd met 2 frank per tijdens de vorige provincieraadsverkiezingen ingeschreven kiezer in het kiesdistrict waar de kandidaat kandideert;

2° Voor elke andere kandidaat: 50 000 frank.

§ 4. De bedragen bepaald in de paragrafen 1 tot 3 worden aangepast aan de schommelingen van de produktiekosten van de bij de verkiezingen gebruikte reclametechnieken. De formule daartoe wordt vastgesteld bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 3. Le ministre de l'Intérieur communique, au plus tard vingt jours avant les élections, les montants maximums calculés conformément aux dispositions de l'article 2, § 2, 1° et § 3, 1°, que les candidats déterminés peuvent dépenser.

Art. 3. De minister van Binnenlandse Zaken maakt ten laatste de twintigste dag voor de verkiezingen de overeenkomstig de bepalingen van artikel 2, § 2, 1° en § 3, 1°, berekende maximumbedragen bekend die door de individuele kandidaten mogen worden uitgegeven.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 4. § 1er. Sont considérées comme dépenses de propagande électorale pour l'application de la présente loi, toutes les dépenses et tous les engagements financiers afférents à des messages verbaux, écrits, sonores et visuels, destinés à influencer favorablement le résultat d'un parti politique et de ses candidats et émis dans les six mois précédant les élections, organisées en application de l'article 105 du Code électoral ou à dater de la publication au *Moniteur belge* de l'arrêté royal portant dissolution en application de l'article 106 du même Code.

§ 2. Ne sont pas considérées comme dépenses de propagande électorale:

1° La prestation de services personnels non rémunérés ainsi que l'utilisation d'un véhicule personnel;

2° La publication dans un quotidien ou un périodique d'articles de fond, à condition que cette publication s'effectue de la même manière et selon les mêmes règles qu'en dehors de la période électorale, sans paiement, rétribution, ni promesse de paiement ou de rétribution, qu'il ne s'agisse pas d'un quotidien ou d'un périodique créé pour ou en vue des élections et que la diffusion et la fréquence de la publication soient les mêmes qu'en dehors de la période électorale;

3° La diffusion à la radio ou à la télévision de programmes comportant des avis ou des commentaires, à condition que ces émissions s'effectuent de la même manière et selon les mêmes règles qu'en dehors de périodes électorales, sans paiement, rétribution, ni promesse de paiement ou de rétribution;

4° La diffusion à la radio ou à la télévision d'une émission électorale ou d'une série d'émissions électorales, à condition que des représentants des partis politiques visés à l'article 1er puissent prendre part à ces émissions;

5° La diffusion à la radio ou à la télévision d'émissions électorales, à condition que leur nombre et leur durée soient déterminés en fonction du nombre de représentants des partis politiques au sein des assemblées législatives.

§ 3. Les dépenses et engagements financiers afférents à des biens, des fournitures et des services relevant de l'application du § 1er, doivent être imputés aux prix du marché.

Art. 4. § 1. Voor de toepassing van deze wet worden als uitgaven voor verkiezingspropaganda beschouwd, alle uitgaven en financiële verbintenissen voor mondelinge, schriftelijke, audiotieve en visuele boodschappen die erop gericht zijn het resultaat van een politieke partij en haar kandidaten gunstig te beïnvloeden en die verricht worden tijdens een periode van zes maanden vóór de verkiezingen georganiseerd in toepassing van artikel 105 van het Kieswetboek of tijdens de periode die aanvangt op de dag van de bekendmaking van het ontbindingsbesluit in het *Belgisch Staatsblad* bij toepassing van artikel 106 van het Kieswetboek.

§ 2. Als uitgaven voor verkiezingspropaganda worden niet beschouwd:

1° Het verlenen van persoonlijke, niet daartoe bezoldigde diensten evenals het gebruik van een persoonlijk voertuig;

2° De publikatie in een dagblad of periodiek van redactionele artikels op voorwaarde dat die publikatie op dezelfde wijze en volgens dezelfde regels geschiedt als buiten de verkiezingsperiode, zonder betaling, beloning, of belofte van betaling of van beloning en dat het niet gaat om een dagblad of periodiek, speciaal uitgegeven ten behoeve van of met het oog op de verkiezingen en dat de verspreiding en de frequentie van de publikatie dezelfde zijn als buiten de verkiezingsperiode;

3° De uitzending over radio of televisie van programma's met berichten of commentaren, op voorwaarde dat die uitzendingen op dezelfde wijze en volgens dezelfde regels geschieden als buiten de verkiezingsperiode, zonder betaling, beloning, of belofte van betaling of van beloning;

4° De uitzending of reeks van uitzendingen over radio of televisie van verkiezingsprogramma's op voorwaarde dat vertegenwoordigers van de in artikel 1 bedoelde politieke partijen aan die uitzendingen kunnen deelnemen;

5° De uitzending over radio of televisie van verkiezingsprogramma's, op voorwaarde dat het aantal en de duur ervan worden bepaald op grond van het aantal vertegenwoordigers van de politieke partijen in de wetgevende vergaderingen.

§ 3. De uitgaven en financiële verbintenissen voor goederen, leveringen en diensten die onder toepassing van § 1 vallen moeten tegen de geldende marktprijzen worden verrekend.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 5. § 1er. Dans les quarante jours précédant la date des élections, les partis politiques et les candidats ainsi que les tiers qui souhaitent faire de la propagande pour des partis politiques ou des candidats:

1° Peuvent utiliser un maximum de cinq cents panneaux ou affiches publicitaires d'une surface de 20 m² ou plus;

2° Ne peuvent distribuer de cadeaux ou de gadgets.

§ 2. Au cours de la même période, le tarif postal réduit pour les imprimés électoraux ne peut être accordé que pour deux expéditions au maximum pour la propagande électorale des partis politiques et pour une expédition pour chaque candidat déterminé.

La même limitation s'applique à la distribution de tracts électoraux.

§ 3. Pour cette même période, le Roi fixe, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, les règles générales régissant l'apposition d'affiches électorales et l'organisation de caravanes motorisées.

Art. 5. § 1. Tijdens de veertig dagen die aan de datum van de verkiezingen voorafgaan, mogen de politieke partijen en de kandidaten, evenals derden die propaganda wensen te maken voor politieke partijen of kandidaten:

1° Gebruik maken van maximum vijfhonderd reclameborden of affiches van 20 m² of groter;

2° Geen geschenken of gadgets verspreiden.

§ 2. In dezelfde periode wordt het verminderd posttarief voor verkiezingsdrukwerk beperkt tot maximum twee verzendingen voor verkiezingspropaganda per politieke partij en tot één verzending voor elk van de individuele kandidaten.

Een zelfde beperking geldt voor het verspreiden van verkiezingsfolders.

§ 3. Voor dezelfde periode bepaalt de Koning, bij een in Ministerraad overlegd besluit de algemene regels inzake de modaliteiten betreffende het aanbrengen van verkiezingsaffiches en het organiseren van gemotoriseerde optochten.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 6. Lorsqu'ils font la demande d'un numéro de liste, les partis politiques déposent une déclaration écrite mentionnant l'obligation de déclarer leurs dépenses électorales.

Cette déclaration est établie sur un formulaire spécial et est signée par les demandeurs.

Ce formulaire est fourni par le ministre de l'Intérieur.

Art. 6. Bij het aanvragen van een lijstnummer leggen de politieke partijen een schriftelijke verklaring neer houdende de verplichting tot aangifte van hun verkiezingsuitgaven.

Deze verklaring is gesteld op een daartoe bestemd formulier en wordt door de aanvragers ondertekend.

Dit formulier wordt door de minister van Binnenlandse Zaken ter beschikking gesteld.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 7. Dans l'article 116 du Code électoral les alinéas suivants sont insérés entre l'alinéa 12 et l'alinéa 13:

« Dans leur acte d'acceptation, les candidats tant titulaires que suppléants s'engagent à respecter les dispositions légales relatives à la limitation et au contrôle des dépenses électorales et à déclarer leurs dépenses électorales dans les trente jours qui suivent la date des élections.

Le texte de cette déclaration est arrêté par le ministre de l'Intérieur et publié au *Moniteur belge*. »

Art. 7. In artikel 116 van het Kieswetboek worden tussen het twaalfde en dertiende lid de volgende leden ingevoegd:

« In hun verklaring van bewilling verbinden zowel de kandidaat-titularissen als de kandidaat-opvolgers zich ertoe, de wetsbepalingen inzake beperking en controle van de verkiezingsuitgaven in acht te nemen en hun verkiezingsuitgaven binnen dertig dagen na de verkiezingen aan te geven.

De tekst van die verklaring wordt door de minister van Binnenlandse Zaken vastgesteld en in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 8. Un article 119ter, libellé comme suit, est inséré dans le même Code:

« Art. 119ter. Le bureau principal d'arrondissement écarte les candidats qui n'ont pas joint à leur acte d'acceptation de la déclaration prévue à l'article 116, alinéa 13. »

Art. 8. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 119ter ingevoegd, luidend als volgt:

« Art. 119ter. Het arrondissementshoofdbureau wijst de kandidaten af die de in artikel 116, dertiende lid, bedoelde verklaring niet bij hun verklaring van bewilliging hebben gevoegd. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 9. L'alinéa 4 de l'article 125 du même Code est complété par les mots :

« , à l'exception des décisions prises en vertu de l'article 119ter. »

Art. 9. Het vierde lid van artikel 125 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld met de woorden :

« , met uitzondering van de beslissingen genomen op grond van artikel 119ter. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 10. Un article 94bis, libellé comme suit, est inséré dans le même Code :

« Art. 94bis. Les présidents des bureaux principaux établissent un rapport sur les dépenses de propagande électorale engagées par les candidats et par les partis politiques. »

Pour l'établissement de leur rapport, les présidents peuvent demander toutes les informations et tous les compléments d'information nécessaires. »

Art. 10. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 94bis ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 94bis. De voorzitters van de hoofdbureaus maken een verslag op van de uitgaven die de kandidaten en de politieke partijen voor verkiezingspropaganda hebben gedaan. »

Bij het opmaken van hun verslag kunnen de voorzitters alle inlichtingen en nadere aanvullingen opvragen die daartoe noodzakelijk zijn. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 11. Un article 94ter, libellé comme suit, est inséré dans le même Code :

« Art. 94ter. Les rapports doivent être établis en quatre exemplaires dans les soixante jours de la date des élections. Deux exemplaires sont conservés par le président du bureau principal et les deux autres sont remis aux présidents de la commission de contrôle. Le rapport est établi sur des formulaires spéciaux fournis par le ministre de l'Intérieur. »

A partir du sixantième jour suivant les élections, un exemplaire du rapport est déposé pendant quinze jours au greffe du tribunal de première instance ou de la justice de paix où il peut être consulté par tous les électeurs inscrits de la circonscription électorale concernée, sur présentation de leur convocation au scrutin. »

Les rapports et les remarques formulées par les candidats et les électeurs inscrits sont ensuite transmis par les présidents à la commission de contrôle. »

Art. 11. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 94ter ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 94ter. De verslagen moeten binnen zestig dagen na de datum van de verkiezingen in vier exemplaren opgemaakt worden. Twee exemplaren worden door de voorzitter van het hoofdbureau bewaard en twee exemplaren worden bij de voorzitters van de controlecommissie neergelegd. Het verslag wordt

opgesteld op daartoe bestemde formulieren die door de minister van Binnenlandse Zaken ter beschikking worden gesteld. »

Een exemplaar van het verslag wordt vanaf de zestigste dag na de verkiezingen ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg of van het vrederecht gedurende vijftien dagen ter inzage gelegd van alle kiesgerechtigden van de betrokken kiesomschrijving, op vertoon van hun oproepingsbrief voor de verkiezingen. »

De verslagen en de opmerkingen van de kandidaten en kiesgerechtigden worden vervolgens door de voorzitters aan de controlecommissie gezonden. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 12. § 1er. Après examen des rapports et des remarques faites, la commission de contrôle statue contradictoirement, au plus tard nonante jours après la réception de tous les rapports, sur l'exactitude et l'exhaustivité de chaque rapport. »

§ 2. Le rapport final de la commission de contrôle mentionne :

1° Par circonscription électorale, le montant total des dépenses électorales engagées pour chaque liste et pour tous les candidats qui ont participé aux élections ;

2° Toute infraction aux dispositions des articles 2 et 5. »

§ 3. Les Présidents de la Chambre des représentants et du Sénat transmettent sans délai le rapport final de la commission de contrôle aux services du *Moniteur belge*, qui le publie dans les annexes du *Moniteur belge* dans les trente jours de la réception. »

Art. 12. § 1. Na onderzoek van de verslagen en van de ingediende opmerkingen, doet de controlecommissie op tegenspraak en ten laatste negentig dagen na de ontvangst van alle verslagen uitspraak over de juistheid en volledigheid van elk verslag. »

§ 2. Het eindverslag van de controlecommissie vermeldt :

1° Per kiesomschrijving, het totaalbedrag van de verkiezingsuitgaven ten voordele van elke lijst en van alle kandidaten, die aan de verkiezingen hebben deelgenomen ;

2° Elke overtreding van de bepalingen van de artikelen 2 en 5. »

§ 3. De Voorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat sturen het eindverslag van de controlecommissie onverwijld naar de diensten van het *Belgisch Staatsblad*, die het binnen dertig dagen na ontvangst in de bijlagen van het *Belgisch Staatsblad* publiceren. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 13. En cas d'infraction aux interdictions prévues à l'article 5 et en cas de dépassement du montant maximum autorisé, fixé à l'article 2, § 1er, le parti politique concerné perd, pendant les quatre trimestres suivants, le droit à la dotation prévue à l'article 15. »

Art. 13. Bij overtreding van de in artikel 5 vermelde verbodsbepalingen, en bij overschrijding van het in artikel 2, § 1, vermelde toegestane maximumbedrag, verbeurt de betrokken politieke partij gedurende de volgende vier kwartalen het recht op de in artikel 15 bepaalde dotatie. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 14. § 1er. Sera puni des peines prévues à l'article 181 du Code électoral, quiconque aura fait des dépenses ou pris des engagements en matière de propagande électorale sans en aviser le président du bureau principal concerné. Les mêmes peines

seront infligées en cas de dépassement des montants maximums prévus à l'article 2, §§ 2 et 3.

§ 2. Toute infraction au Code pénal commise dans le cadre de l'application de la présente loi, n'est passible de poursuites que sur plainte de la commission de contrôle.

Art. 14. § 1. Met de straffen gesteld in artikel 181 van het Kieswetboek, wordt gestraft eenieder die uitgaven doet of verbintenissen aangaat voor verkiezingspropaganda zonder daarvan aan de betrokken voorzitter van het hoofdbureau mededeling te doen. Dezelfde straffen gelden bij overschrijding van de in artikel 2, §§ 2 en 3, bepaalde maximumbedragen.

§ 2. Elke inbreuk op de bepalingen van het Strafwetboek begaan in het kader van de toepassing van deze wet kan slechts vervolgd worden dan na klacht van de controlecommissie.

— Adopté.

Aangenomen.

Chapitre III. — Financement des partis politiques

Art. 15. La Chambre des représentants et le Sénat, chacun en ce qui le concerne, accordent, pour chaque parti politique qui est représenté dans les deux assemblées par au moins un parlementaire élu directement, une dotation à l'institution définie à l'article 22. Cette dotation est fixée et allouée conformément aux articles suivants.

Hoofdstuk III. — Financiering van de politieke partijen

Art. 15. Per politieke partij, die in beide Kamers door ten minste één rechtstreeks verkozen parlements lid vertegenwoordigd is, verleent de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat, ieder wat hem betreft, een dotatie aan de in artikel 22 bepaalde instelling. Deze dotatie wordt vastgesteld en uitgekeerd overeenkomstig de hiernavolgende artikelen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 16. La dotation annuelle totale allouée à chaque parti politique qui satisfait aux conditions de l'article 15, est composée des montants suivants:

1° Un montant forfaitaire de trois millions de francs;

2° Un montant supplémentaire de dix francs par vote valable, qu'il s'agisse d'un vote de liste ou d'un vote nominatif, émis sur les listes de candidats reconnues par le parti politique lors des dernières élections législatives en vue du renouvellement intégral de la Chambre des représentants et du Sénat.

Art. 16. De totale jaarlijkse dotatie is voor elke politieke partij, die aan de voorwaarden van artikel 15 voldoet, samengesteld uit de volgende bedragen:

1° Een forfaitair bedrag van drie miljoen frank;

2° Een aanvullend bedrag van tien frank per geldig uitgebrachte stem, ongeacht of het een lijststem dan wel een naamstem is, op de door de politieke partij erkende kandidatenlijsten bij de laatste wetgevende verkiezingen tot de gehele vernieuwing van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 17. L'indication du sigle protégé ou du numéro d'ordre commun emporte la reconnaissance des listes de candidats conformément aux dispositions de l'article 115bis du Code électoral.

Art. 17. De erkenning van de kandidatenlijsten geschiedt door het vermelden van het beschermd letterwoord of van het gemeenschappelijk volgnummer overeenkomstig de bepalingen van artikel 115bis van het Kieswetboek.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 18. Le montant visé à l'article 16, 1°, est adapté en fonction des variations de l'indice des prix à la consommation. L'indice de base est celui du mois au cours duquel la présente loi entre en vigueur.

Art. 18. Het in artikel 16, 1°, bepaalde bedrag wordt aangepast aan de schommelingen van het indexcijfer der consumptieprijzen. Het indexcijfer van de maand waarin deze wet in werking treedt, wordt als basis genomen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 19. Les crédits alloués respectivement à la Chambre des représentants et au Sénat sont inscrits au budget des Dotations.

Le montant visé à l'article 16, 1°, est réparti de manière égale entre la Chambre des représentants et le Sénat.

Art. 19. De kredieten worden voor de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat, ieder wat hem betreft, uitgetrokken op de begroting der Dotatiën.

Het in artikel 16, 1°, bepaalde bedrag wordt gelijk verdeeld over de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 20. La dotation, telle qu'elle est fixée aux articles 15, 16, 18 et 19, est calculée et versée par trimestre.

Le calcul s'effectue sur la base des données disponibles le premier jour du trimestre pour lequel la dotation est versée.

Art. 20. De in de artikelen 15, 16, 18 en 19 bepaalde dotatie wordt per kwartaal berekend en uitgekeerd.

De berekening gebeurt op basis van de gegevens die beschikbaar zijn op de eerste dag van het kwartaal waarvoor de dotatie wordt uitgekeerd.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 21. La dotation doit faire l'objet d'une demande trimestrielle écrite avant la fin du trimestre concerné.

Cette demande est adressée par l'institution visée à l'article 22 aux Présidents de la Chambre des représentants et du Sénat.

Art. 21. De dotatie dient per kwartaal schriftelijk aangevraagd te worden voor het betrokken kwartaal is verstreken.

De in artikel 22 bedoelde instelling richt de aanvraag daartoe aan de Voorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat.

— Adopté.

Aangenomen.

Chapitre IV. — La comptabilité des partis politiques

Art. 22. Chaque parti politique qui satisfait aux conditions fixées à l'article 15 désigne l'institution constituée sous la forme

d'une association sans but lucratif qui reçoit la dotation allouée en vertu du chapitre III.

Par arrêté délibéré en Conseil des ministres, le Roi agréé une institution par parti politique et fixe les modalités d'enregistrement et de clôture des comptes et recettes de cette institution.

Hoofdstuk IV. — Boekhouding van de politieke partijen

Art. 22. Elke politieke partij, die voldoet aan de in artikel 15 gestelde voorwaarden, wijst een instelling, opgericht in de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk, aan, die de krachtens hoofdstuk III toegekende dotatie ontvangt.

Bij in Ministerraad overlegd besluit, erkent de Koning één instelling per politieke partij en bepaalt Hij de modaliteiten van de registratie en het afsluiten van de rekeningen en ontvangsten van deze instelling.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 23. Le conseil d'administration de l'institution visée à l'article 22 désigne un réviseur d'entreprises.

Ce réviseur établit chaque année un rapport financier sur les comptes enregistrés et clôturés de recettes et de dépenses de l'institution, ainsi que sur les recettes et les dépenses du parti politique.

Art. 23. De beheerraad van de in artikel 22 bepaalde instelling, wijst een bedrijfsrevisor aan.

De bedrijfsrevisor brengt jaarlijks een financieel verslag uit over de geregistreerde en afgesloten rekeningen van ontvangsten en uitgaven van de instelling, evenals over de ontvangsten en uitgaven van de politieke partij.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 24. Le rapport visé à l'article 23 est envoyé dans les nonante jours de la clôture des comptes au ministre des Finances et aux Présidents de la Chambre des représentants et du Sénat.

Les Présidents de la Chambre des représentants et du Sénat transmettent sans délai le rapport financier à la commission de contrôle.

La commission de contrôle formule ses observations et approuve le rapport financier dans les soixante jours de la réception de celui-ci.

La procédure, ainsi que les modalités du contrôle et de l'audition des intéressés sont fixées par le règlement d'ordre intérieur de la commission de contrôle. Ce règlement est publié au *Moniteur belge*.

Le résumé du rapport financier, les observations ainsi que l'acte d'approbation sont transmis sans délai par les Présidents de la Chambre des représentants et du Sénat au ministre des Finances et aux services du *Moniteur belge* qui sont tenus de les publier dans les annexes du *Moniteur belge* dans les trente jours de leur réception.

Art. 24. Binnen negentig dagen na het afsluiten van de rekeningen wordt het in artikel 23 bepaalde verslag toegezonden aan de minister van Financiën en aan de Voorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat.

De Voorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat overhandigen het financieel verslag onverwijld aan de controlecommissie.

De controlecommissie formuleert binnen zestig dagen, na ontvangst van dit verslag, haar opmerkingen en keurt het financieel verslag goed.

De procedure en de modaliteiten inzake de controle en het horen van de betrokkenen worden bepaald in het huishoudelijk

reglement van de controlecommissie. Dit reglement wordt bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

De samenvatting van het financieel verslag, de opmerkingen en de akte van goedkeuring worden onverwijld door de Voorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat toegezonden aan de minister van Financiën en aan de diensten van het *Belgisch Staatsblad* die deze binnen dertig dagen na ontvangst in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad* moeten publiceren.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 25. Le défaut d'approbation du rapport financier par la commission de contrôle, ainsi que le défaut de dépôt ou le dépôt tardif de ce rapport entraînent:

1° La perte de la dotation qui serait octroyée à l'institution visée à l'article 22 au cours des quatre trimestres suivants en vertu du chapitre III de la présente loi;

2° La perte de l'agrément en tant qu'institution visée à l'article 71, § 1er, 4°, i, du Code des impôts sur les revenus durant l'exercice d'imposition suivant.

Art. 25. Het niet-goedkeuren van het financieel verslag door de controlecommissie, en het niet of het laattijdig indienen van het financieel verslag hebben het verlies tot gevolg van:

1° De dotatie die krachtens hoofdstuk III van deze wet aan de in artikel 22 bepaalde instelling zou worden toegekend tijdens de vier volgende kwartalen;

2° De erkenning gedurende het volgende aanslagjaar als instelling bedoeld in artikel 71, § 1, 4°, i, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen.

— Adopté.

Aangenomen.

Chapitre V. — Dispositions transitoires et dispositions finales

Art. 26. Par dérogation aux dispositions du chapitre IV, le rapport financier de l'année 1989 est examiné conjointement avec le rapport de l'année 1990.

Hoofdstuk V. — Overgangs- en slotbepalingen

Art. 26. In afwijking van de bepalingen van hoofdstuk IV wordt het financieel verslag van het jaar 1989 gelijktijdig met het verslag van het jaar 1990 behandeld.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — L'article 27 est ainsi rédigé:

Art. 27. § 1er. L'article 71, § 1er, 4°, i, du Code des impôts sur les revenus, inséré par la loi du 1er août 1985, est complété par la disposition suivante: « Chaque année, l'institution concernée dépose au greffe du tribunal de première instance de l'arrondissement où est établi le siège de l'institution, aux fins de consultation, un document indiquant le montant total des libéralités reçues. »

§ 2. A l'article 71, § 2, troisième alinéa, du même Code, modifié par la loi du 2 juillet 1981 et par la loi du 1er août 1985, les mots « deux millions de » sont remplacés par les mots « trois cent cinquante mille ».

Art. 27. § 1. Artikel 71, § 1, 4°, i, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, ingevoegd door de wet van 1 augustus 1985, wordt aangevuld met de volgende bepaling: « De betrokken instelling legt jaarlijks ter inzage op de griffie van de

rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement waar de zetel van de instelling gevestigd is, een document neer houdende weergave van het totaalbedrag van de ontvangen giften.»

§ 2. In artikel 71, § 2, derde lid, van hetzelfde Wetboek gewijzigd bij de wet van 2 juli 1981 en de wet van 1 augustus 1985, worden de woorden « twee miljoen » vervangen door de woorden « driehonderdvijftigduizend ».

De dames Aelvoet en Nélis stellen volgend amendement voor :

« Dit artikel te vervangen als volgt :

« Artikel 71, § 1, 4°, i, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen wordt opgeheven. »

« Remplacer cet article par ce qui suit :

« L'article 71, § 1er, 4°, i, du Code des impôts sur les revenus est abrogé. »

Cet amendement est-il appuyé ? (*Plusieurs membres se lèvent.*)
Cet amendement étant régulièrement appuyé, il fera partie de la discussion.

Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article 27 sont réservés.

De stemming over het amendement en de stemming over artikel 27 worden aangehouden.

Art. 28. Le Roi est chargé de l'exécution des dispositions du chapitre II et des articles 22 et 25, 2°.

Art. 28. De Koning wordt belast met de uitvoering van de bepalingen van hoofdstuk II en de artikelen 22 en 25, 2°.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 29. La présente loi entre en vigueur le 1er janvier 1989, à l'exception de l'article 27, qui sortira ses effets à partir de l'exercice d'imposition 1991.

Le montant de la dotation versé pour le troisième trimestre de 1989 comprendra les montants des deux premiers trimestres de l'année 1989.

Art. 29. Deze wet treedt in werking op 1 januari 1989, met uitzondering van artikel 27 dat in werking treedt met ingang van het aanslagjaar 1991.

Het voor het derde kwartaal van 1989 uitgekeerde bedrag van de dotatie bevat de bedragen van de eerste twee kwartalen van het jaar 1989.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement aux votes réservés ainsi qu'au vote sur l'ensemble du projet de loi.

De aangenomen stemmingen en de stemming over het ontwerp van wet in zijn geheel hebben later plaats.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN
HET MINISTERIE VAN FINANCIËN VOOR HET
BEGROTINGSJAAR 1989

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES FINANCES POUR L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1989

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Financiën voor het begrotingsjaar 1989.

Nous abordons l'examen du projet de loi contenant le budget du ministère des Finances pour l'année budgétaire 1989.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de heer Van Thillo.

De heer Van Thillo. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal bondig twee punten behandelen. Het eerste punt, het personeelsbeleid, heeft rechtstreeks te maken met de begroting van Financiën en het tweede punt, de vennootschapsbelasting, houdt er onrechtstreeks verband mee.

Was het niet de bedoeling van de regering, bij de aanvang van de legislatuur, om door modernisering en informatisering een gemakkelijker belastingheffing tot stand te brengen? We stellen echter vast dat 854 personeelsleden afvloeiden in 1988, terwijl 965 personeelsleden werden aangeworven in 1989, zijnde adjunct-controleurs en adjunct-verificateurs. Ik had, wat uiteraard utopisch is, liever gezien dat 965 topinformatici werden aangeworven om het vooropgestelde doel te bereiken. Ik heb het gevoel dat hier een soort *stop and go* politiek geboren wordt, waarbij dan weer aangenomen, en dan weer afgevoeld wordt. Ik weet dat fiscaliteit een zeer moeilijke aangelegenheid is, maar ik twijfel aan de noodzaak van een dergelijke politiek. Als het ministerie van Financiën goed geïnformeerd is, zullen de 965 tewerkgestelden toch weer moeten verdwijnen.

Over het tweede punt, de vennootschapsbelasting, zak ik zeer kort gaan. Ik feliciteer de studiedienst van het ministerie van Financiën voor het onvoorstelbaar keurig werk dat hij heeft geleverd. De vennootschapsbelasting mag volgens die dienst niet worden verhoogd; er worden daarvoor zeer goede redenen opgesomd.

Het verheugt mij bijzonder dat de studiedienst van het ministerie van Financiën impliciet erkent dat het Europa van 1992 zal moeten worden gedragen door het bedrijfsleven. Zulks betekent dat de bestuurders van de vennootschappen, het bedrijfsleven, de financiers en de ondernemers er moeten voor zorgen dat er in 1992 op Europees vlak een revolutie tot stand komt.

Ik druk de wens uit dat de minister deze studiedienst van zeer nabij zal volgen en de vennootschapsbelasting — we worden op dat vlak enkel nog door Nederland, zij het dan in negatieve zin, voorbijgestoken — niet zal worden verhoogd. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Moens.

De heer Moens. — Mijnheer de Voorzitter, zonder de minister van Financiën zou de regering een reiger zijn op één poot. Ze zou gedoemd zijn om eeuwig stil te staan, passief en zonder middelen. Alle andere ministers samen vormen de ene poot, want zij creëren de uitgaven en u alleen, mijnheer de minister, maar u bent daartoe in staat, moet de tegenpoot vormen. U moet de middelen vinden om de uitgaven te dragen. U garandeert dus de stabiliteit en de beweeglijkheid van de regering. De inkomsten vindt u in de belastingheffing. Wanneer die belastingen onvoldoende zijn om alle uitgaven te dragen, is het ook de taak van uw departement de schuld te beheren.

Met enig simplisme zou men kunnen zeggen dat u verantwoordelijk bent voor het evenwicht in de staatsbegroting, vermits u, indien u de inkomsten maar voldoende zou opdrijven, al de uitgaven zou kunnen dekken. U moet er alleen maar voor zorgen dat uw inkomstenpoot even dik is als de gezamenlijke uitgavenpoot van al de andere ministers samen.

In werkelijkheid is het echter niet zo omdat wij, gelukkig voor de burgers, leven in een land waar belastingen alleen kunnen worden geheven bij wet en waar het Parlement sterk genoeg is om u te beletten daar tot in het oneindige mee door te gaan. Helaas hebben wij in het afgelopen jaar gezien dat uw collega's de uitgaven niet op dezelfde wijze hebben afgeremd — dat is een collectieve verantwoordelijkheid — en dat zij de uitgaven uit de pan hebben laten rijzen waardoor zij dat verdoemde onevenwicht tussen de inkomsten en de uitgaven van de Staat tot stand hebben laten komen. Zo ontstond «het tekort op de begroting» dat omgezet werd in een «te financieren saldo». Dat te financieren saldo wordt natuurlijk gefinancierd door schuld te creëren en de schuld op de schuld maakt het sneeuwbal-effect. En zo belanden wij dan helemaal in een begrotingsafgrond.

Velen, maar niet iedereen, denken dat dit een rampzalige toestand is. Sommigen zeggen, in navolging van Keynes, dat het in bepaalde omstandigheden en op bepaalde momenten volstrekt aanvaardbaar is dat men op het niveau van de Staat tekorten creëert om het gebrek aan inkomsten in de private sector tijdens perioden van economische crisis te compenseren.

Economisch gesproken lijkt dat inderdaad het gezonde verstand zelve te zijn. Indien men evenwicht en stabiliteit in het economische kaderwerk van een gemeenschap wil realiseren en er is een partner die tekort schiet, *in casu* de private partner, dan ligt het nogal voor de hand dat degene die voldoende impact op die huishouding kan hebben door bijvoorbeeld schulden te maken en uitgaven te financieren waar normaal geen middelen voor zijn, de Staat, de andere partner dus iets extra doet om het niveau van de economie op peil te houden. Dat spreekt tot de verbeelding en er zit waarheid in. Dat kan, maar slechts op één voorwaarde — dat heeft Keynes al zo gesteld in de jaren dertig — dat tijdens de periode waarin de economie bloeit en wanneer er voldoende middelen voorhanden zijn, er geen negatieve saldi worden gecreëerd. Integendeel, er moet in die momenten worden gespaard voor de moeilijkheden die zich later kunnen manifesteren.

Hoe groot de kritiek van de huidige oppositie en van alle voorgaande opposities op het overheidsbeleid in de afgelopen jaren sinds 1970 ook moge zijn geweest, toch moet ik constateren dat wij van 1970 tot 1988 in België die regel van Keynes vrij goed hebben nageleefd. Alleen in de periode van 1975 tot 1980 hebben wij er ons niet aan gehouden.

Ik heb een kleine grafiek gemaakt over het verloop van de conjunctuur van 1970 tot nu volgens gegevens van de Nationale Bank. Het is jammer dat wij in deze vergadering alleen verbaal kunnen communiceren zodat ik het u niet kan tonen. Met een eenvoudige epidiascoop en een schermje zou ik het hebben kunnen projecteren.

Ik heb op diezelfde grafiek het tekort op de staatsbegroting in procenten van het BNP weergegeven. Ik merk daarbij dat van 1970 tot 1975 die twee curven een tegengestelde lijn volgen. Wij hebben in die periode dus een zuiver Keynesiaans beleid gevoerd. Bij stijgende conjunctuur werden onze begrotingstekorten kleiner. Wij voerden met andere woorden een anti-cyclisch beleid. Dit was ook het geval van 1980 tot nu. Wanneer de conjunctuur daalde, stegen de negatieve begrotingssaldi en wanneer de conjunctuur steeg, daalden de begrotingstekorten. Zo hoort het ook.

De rampzalige periode van 1975 tot 1980 heeft ons echter de das omgedaan. In die periode hebben wij precies het omgekeerde meegemaakt. Toen de conjunctuur steeg, hebben wij ook het negatieve begrotingssaldo laten stijgen en in de jaren van dalende conjunctuur tijdens deze periode hebben wij getracht te sparen. Dit is precies het tegengestelde van wat de eenvoudige logica van de economie ons dicteert.

Wie heeft daar schuld aan? Dit kunnen wij op historische wijze eenvoudig nagaan. In 1975 is de regering Tindemans-De Clercq begonnen met die verkeerde politiek. Men zou dus kunnen zeggen dat centrum-rechts de fouten heeft gemaakt. Halfweg 1977 is echter de regering Tindemans-Hurez aan het bewind gekomen. Zij heeft uit hetzelfde vaatje getapt en tot 1980 precies

dezelfde fouten gemaakt. Zo zijn die zelfvoedende mechanismen ontstaan die de sanering van de financiën op het ogenblik zo moeilijk maken.

Ik geef toe dat mijn behandeling van de schuldvraag aan kritiek onderhevig is. Ik doe zoals de schoolmeester die, wanneer hij op de speelplaats twee jongens die aan het vechten zijn uit elkaar haalt, vraagt wie begonnen is. Mijn historische beschouwing is niet echt relevant, de feiten des te meer. Indien de eer een goed en logisch economisch begrotingsbeleid te hebben gevoerd aan alle partijen op gelijke wijze toekomt, rust de schande het verkeer te hebben aangepakt in het verleden ook op alle partijen in het land.

Waarom zeg ik dit aan onze minister van Financiën?

Ik wil hem attent maken op de huidige evolutie van onze conjunctuur. Deze evolueert sinds 1983 in stijgende lijn en wij verwachten dat die stijging nog een aantal jaren zal aanhouden. Keynes indachtig, moet ik de minister dan ook de goede raad geven om, in de mate dat dit in zijn bevoegdheid ligt, een restrictief begrotingsbeleid te blijven voeren, zo lang de conjunctuur stijgt. Dit is veel belangrijker dan wat in het regeerakkoord staat en dan de zogenoemde begrotingsnorm waarover wij de mond vol hebben. Het is zelfs belangrijker dan het zo gevreesde sneeuwbal-effect. Het zal hem in staat stellen de Belgische economie gezond te houden en dat heeft voor de bevolking meer gewicht dan politieke verklaringen. Het is zelfs belangrijker dan een regeerakkoord.

Ik weet dat u, mijnheer de minister, wat uw begroting betreft, de les begrepen hebt. U legt ons een restrictieve begroting voor waarin een aantal beheersingsmechanismen ingebakken zijn.

Kijken wij even naar de twee grootste posten van uw budget. Onder titel IV vinden wij de bijzondere fondsen voor de overdracht van gelden strekkende tot financiering van de nieuwe bevoegdheden van de Gemeenschappen en de Gewesten. Het gaat hier niet over een kleinigheid. Wanneer wij nog maar enkel de posten nemen die betrekking hebben op de personenbelasting en op de BTW, gaat het reeds over een overdracht van middelen ten belope van 553 miljard.

Die financiering van de deelstaten bevat een beheersingsmechanisme. In tegenstelling tot wat wij van de week in *Knack* konden lezen, blijf ik ervan overtuigd — ik meen dat de meerderheid van de burgers in ons land het beginnen te beseffen — dat de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten voor de nationale Staat en voor het begrotingsbeleid in het algemeen een remmend effect heeft. De middelen die wij overdragen aan de Gemeenschappen en de Gewesten zijn nu eenmaal niet groot genoeg om de normale kost van de uitgaveposten die daarop betrekking hebben en die ook werden overgedragen, te dragen. Ik wil niet over procenten discussiëren, maar er is onmiskenbaar een besparingsautomatisme ingebakken. U hebt daar, mijnheer de minister, een middel om onmiddellijk een belangrijke bezuiniging op een belangrijke post van uw begroting te realiseren.

Ik heb daarbij slechts een klein vraagje bij het fonds dat betrekking heeft op een overdracht van de middelen, waarbij het besparingseffect mij niet onmiddellijk zo duidelijk is. Het gaat over het kijk- en luistergeld. Ik heb de cijfers nagekeken en heb daar moeilijkheden mee.

Als ik de bladzijden 122 en 120 van uw ontwerp met mekaar vergelijk, met aan de ene kant de overgedragen middelen kijk- en luistergeld voor 1988 en aan de andere kant het bedrag dat overgedragen wordt in 1989, dan is er een groot verschil, namelijk een verhoging van 15 pct. in 1989. U zal mij zeggen dat gewoon de financieringswet wordt toegepast en dat is ook zo, want in die wet staat het bedrag en bovendien het percentage dat overgedragen wordt. Dat percentage is een reductie van het voorgaande jaar. Er wordt enkel een kleine post toegevoegd voor een bijzondere uitgave bij Tewerkstelling en Arbeid, maar dat gaat om nauwelijks 200 miljoen. De toename van de globale post is echter zodanig dat die alleen kan worden uitgelegd door een ongelooflijk sterke verhoging van de inkomsten van het kijk- en luistergeld in 1988. Als ik het bereken met de regel van drie, om het verschil te verklaren dat wordt overgedragen, dan moet in 1988 op een normaal bedrag van 16 miljard de toename

van de kijk- en luistergelden ongeveer 2 miljard hebben bedragen.

Dit is een gevaarlijk mechanisme. Wij dragen vooraf aan de Gemeenschappen een procentueel vastgesteld stuk over van bepaalde nationale inkomsten. Als de uitgaven die normaal daarmee moeten worden gedekt niet op dezelfde procentuele wijze stijgen en de inkomsten die uit de nationale pot worden overgedragen naar de Gemeenschappen wel sterk toenemen, dan is dat per saldo voor de nationale overheid erg, aangezien haar middelen beperkt worden en de gunstige uitgavenevoluitie die daarmee gepaard gaat aan de Gemeenschappen ten goede komt. Er is dus een stukje van het hoofdstuk titel IV dat niet helemaal in het beheersingsmechanisme past. U zal wellicht uitleggen wat daarvan de reden is. Uw administratie kan u dat ongetwijfeld mededelen.

De tweede belangrijkste post van uw begroting heeft te maken met de administratiekosten van uw departement. Het gaat om een enorm bedrag, namelijk 35 miljard, waarvan 20 miljard voor de wedden van het personeel. Uw departement heeft zeer veel personeelsleden in dienst. Velen zullen van oordeel zijn dat er met geld wordt gegooid en de vraag stellen of dit geen uitgaven zijn zonder voldoende rendement. Ik meen dat dit niet het geval is.

Ook hier bent u mijns inziens beheerst opgetreden, ik zou bijna zeggen te beheerst. Immers, als ik naga wat er de jongste twee jaar bij de ambtenaren van de belastingadministratie «los» is, met dreigingen tot staking, stipheidsacties, enzovoort, dan moeten wij daaruit concluderen dat althans het personeel niet tevreden is over de personeelsbezetting en het ook wat betreft de wedden en vergoedingen die het ontvangt, vindt dat het onvoldoende aan de bak komt.

De kritiek van het personeel van Financiën beperkt zich niet tot de administratie van de Directe Belastingen en de BTW, ook de Registratie, de Douane en Accijnzen en de Thesaurie zijn even ontevreden en vinden dat zij te veel moeten werken, overbelast zijn en onderbemand.

Zij vragen een uitbreiding van de werkingsmiddelen, en dus van de administratiekosten van het departement.

Ik had een mondelinge vraag ingediend bij het bureau van de Senaat. Ik weet niet of men ze u heeft bezorgd, mijnheer de minister. Ze betrof juist de personeelssituatie op de administratie van Douane en Accijnzen. Ik zal ze niet meer voorlezen, maar ik noteer dat u er straks waarschijnlijk zal op antwoorden.

Het personeel van Douane en Accijnzen is uiteraard bijzonder ongerust. Behoudens de grieven van de andere administraties komt er bij dat zij na 1992 onder de dreiging leven dat hun dienst wordt afgeschaft en dat zij dus hun baan verliezen. Het directoraat-generaal heeft trouwens verklaard dat 1 400 ambtenaren zullen verdwijnen. Het personeel van Douane en Accijnzen is dus meer dan de andere diensten bedreigd in zijn werkzekerheid.

Zijn dat goede ambtenaren? Naar aanleiding van dit punt wil ik trouwens een vraag stellen dat betrekking heeft op een post van uw begroting.

Het lijken de jongste tijd betere ambtenaren te worden, vooral in het voordeel van de belastingplichtige. De teruggave van ten onrechte geïnde accijnzen — met veel ijver uitgevoerde rechtzettingen, misschien van fouten die vroeger werden begaan — bedroeg in 1987 16 miljoen volgens de tabel van de begroting. Op de begroting van dit jaar is 250 miljoen ingeschreven. Er moet toch een reden zijn waarom er in zo een korte tijd een dergelijke verhoging is. In elk geval verdienen die ambtenaren een duidelijk antwoord op hun bezorgdheid.

De ambtenaren van uw andere administraties verklaren dat zij er niet in slagen de belastingen, die met hun dienst gepaard gaan, tijdig te innen. Zij worden hierin gesteund door de minister van Begroting. Ik heb niet langer dan een week geleden in de krant gelezen dat hij heeft verklaard dat het feit dat de openbare financiën in ons land verkeerd evolueren, niet zozeer is te wijten aan de uitgaven die de pan uitrijzen, maar wel omdat de inning

van de belastingen achteraan huppelt. Hij sprak over 6 miljard minder dan wat was verwacht.

Het personeel oordeelt dat dit komt omdat er te weinig personeel is, zodat de dossiers zich opstapelen. Dat er inderdaad een achterstand bestaat, kan ik uit eigen ervaring bevestigen.

Ik vertel u mijn persoonlijk avontuur. Ik heb mijn aanslagbiljet voor het jaar 1988 acht maanden later gekregen dan de vorige jaren gebruikelijk was. Ik heb navraag gedaan bij vrienden en kennissen die mij bevestigen dat het niet over een alleenstaand geval gaat. Verscheidene mensen hebben hun aanslag een aantal maanden later gekregen. U zal zeggen dat ze er blij om zullen zijn, maar zoiets creëert ook onrust en onzekerheid. De mensen vragen zich af of er niets mis is. Zij willen hun belastingen immers wel betalen zolang die redelijk zijn.

Een tweede indicatie van achterstand betreft de aangifte met betrekking tot de inkomsten van 1988. Voor het indienen ervan is een maand uitstel gegeven, precies, zegt de volksmond, om het werk te verdelen en beter te spreiden. U merkt dus zelf ook op dat het personeel niet meer alles onder controle houdt.

Dat lijken indicatoren te zijn die erop wijzen dat er misschien toch wel problemen zijn met het personeelsaantal. De tabel op bladzijden 136 en 137 van de begroting bewijst dit overigens. Als ik het statutair kader vergelijk met het aantal werkelijk in dienst genomen werknemers in uw administratie, is er een negatief verschil van 4 000.

Indien men het kader wil opvullen, zou men op het ogenblik 4 000 ambtenaren moeten aanwerven. Op gelijkaardige kritiek van de Kamer, waarop ook de heer Van Thillo heeft gewezen, hebt u geantwoord dat er in 1989 nog 965 ambtenaren worden aangeworven. Dit is onvoldoende als u de cijfers van uw eigen tabel in aanmerking neemt. Daarop heeft uw administratie het bijkomende antwoord verstrekt dat de kaders niet helemaal opgevuld moeten worden, want dat twee andere elementen in het voordeel van de administratie werken.

Ten eerste wordt er meer geautomatiseerd en wordt de inningsprocedure vereenvoudigd. Dat bespaart zeker een aantal personeelsleden. Een tweede element wordt precies gevreesd door personeelsleden van de dienst Douane en Accijnzen. In een aantal sectoren zullen er door de evolutie van de feiten misschien mensen te veel zijn, die door de regel van de mobiliteit in andere sectoren van de administratie zullen terechtkomen. Gezien hun graad, anciënniteit, kennis en vorming zullen zij daar nog altijd nuttig werk kunnen verrichten. Op die manier kunnen de gaten worden opgevuld. Ik denk dat u en uw administratie gedeeltelijk gelijk hebben. Op die manier zult u, binnen het kader van de huidige werkzaamheden van uw departement, uw plicht als Staat beter kunnen doen en ten minste op een fatsoenlijke manier de belastingen innen.

Als u niet meer personeel aanneemt, zult u echter twee bijkomende nuttige taken niet kunnen vervullen, waaraan alle burgers echter wel belang hechten.

Ten eerste is er de bestrijding van de fiscale fraude. Daarmee is in België duidelijk iets mis. Gelijk welke ambtenaar, van hoog tot laag en in gelijk welke fiscale administratie, kan u talloze klaarblijkelijke gevallen van belastingontduiking, -ontwijking, -ontsnapping, of noem het zoals u wil, aanhalen. In elk geval worden de belastingen voor alle burgers niet op gelijke wijze berekend en geïnd en vaak spelen toeval en handigheid daarin een rol. Dit is een onaanvaardbare toestand.

De bijkomende aanwerving van een aantal ambtenaren kan het systeem waarschijnlijk rechtvaardiger maken, zonder daarom in een heksenjacht te vervallen.

Dat er iets mis is met de bestrijding van de fiscale fraude, blijkt ook uit een paar kleine bedragen die ik in uw begroting terugvind. Zij zijn pikant en ik zou er graag wat opheldering over krijgen. In de plaats van meer ambtenaren aan te nemen, hebt u in uw begroting twee posten opgenomen die de bestrijding van de fiscale fraude mogelijk moeten maken. Op bladzijden 98 en 99 vind ik de volgende omschrijving: «1. Toelagen van allerlei aard verleend, hetzij jaarlijks, hetzij bij gelegenheid van elke zaak, aan personeelsleden die zich onderscheiden hebben

bij de opsporing van fiscale fraude.» Het gaat om een post van 18 miljoen. Het is alsof een premie wordt gegeven aan personeelsleden die een bijzondere prestatie leveren in de strijd tegen de fiscale fraude. Ik vraag u natuurlijk of het gaat om een percentage van het gerecupereerde bedrag of om een forfait per dossier. In welke administraties worden dergelijke premies uitbetaald? Het gaat immers over een behoorlijk bedrag en ik zou graag vernemen hoe en aan welke ambtenaren deze premies worden toegekend.

Een tweede desbetreffende post van uw begroting is nog vreemder: «Vergoedingen betaald aan personen vreemd aan de administratie die enigerlei verdiensten hebben bij de ontdekking van fiscale ontdrukingen.» Betekent dit dat op uw begroting bepaalde bedragen zijn uitgetrokken om mensen te betalen die bijvoorbeeld van iemand uit hun kennissenkring kunnen meedelen dat hij of zij de belastingen ontdrukt? Als u mijn raad vraagt, zou ik u adviseren deze post te schrappen. Zorg dat u voldoende personeel hebt en dat het voldoende gemotiveerd is om de fiscale fraude, die in ons land bijna Italiaanse vormen aanneemt, te bestrijden.

Uw departement heeft ook behoefte aan extra aanwervingen, omdat de efficiëntie van uw administratie te wensen overlaat. U kan daarover met mij van mening verschillen, maar ik vind steun voor mijn standpunt op bladzijde 29 van uw wetsontwerp. Daar staat een verzameling posten, met betrekking tot het totaal van de teruggave van «ten onrechte geïnde directe en indirecte belastingen». Dit zijn fouten van het verleden die worden recht gezet: verkeerde berekeningen, verkeerde aanslagen, mensen die ten onrechte belast worden dergelijke meer. Alleen voor het begrotingsjaar 1989 is daarvoor een bedrag van 250 miljard ingeschreven. Op een totale omzet van 1 600 miljard geïnde belastingen — dat is het bedrag van de jongste jaren en voor 1989 zal dit wel ongeveer hetzelfde zijn — werd 250 miljard verkeerd geïnd. Dat is een foutenmarge van 15 pct. die niet meer aanvaardbaar is.

Ik wil allerhande verontschuldiging aanvaarden, zoals complexe regels, regels die gewijzigd worden tijdens het verloop van het vestigen van de aanslag en dergelijke meer, maar te veel is te veel. Zulke foutenmarge zou wel eens te wijten zijn, zoals sommige ambtenaren van Financiën zeggen, aan een tekort aan bevoegd personeel.

Ik behoor niet tot degenen die menen dat 35 miljard administratiekosten voor uw ministerie te veel is, zeker niet voor een administratie die jaar in jaar uit meer dan 20 miljoen dossiers behandelt, met een totale omzet van 1 600 miljard. Vergeleken met andere openbare diensten of privé-diensten is dat zelfs weinig.

Het departement van Financiën is, rekening houdend met de taken die het moet vervullen, een goedkoop departement. Een verhoging van het personeel zou duizendvoudig renderen en vrijwel niets kosten.

Ik wil hier niet ingaan op de financiële eisen van het personeel. Dat hoort thuis in het kader van de onderhandelingen over de collectieve arbeidsovereenkomst voor de openbare diensten. Wij kunnen misschien begrip opbrengen voor de eisen die het personeel stelt voor bijzondere vergoedingen wanneer het zich extra inspannt om de wetgeving bij te houden.

Al uw administraties moeten echter op dezelfde voet worden behandeld. Men moet niet aan de enen een premie toekennen en aan de anderen niet. Eerlijkheid moet geschieden, want alle ambtenaren worden met gelijkaardige moeilijkheden en bijscholingsproblemen op het vlak van de wetgeving geconfronteerd.

Tot slot, mijnheer de minister, wil ik u op dit late uur als meditatie een raadgeving van Macchiavelli meegeven. Toen de jonge prins zich bij Macchiavelli bekloeg over het moeilijke beheer van de openbare financiën, raadde deze hem aan niet te trachten altijd bij de burgers op een goed blaadje te staan. Dat was toch onmogelijk. Van de ene kant kon hij immers niet royaal zijn, daar hij steeds te weinig zou uitgeven, aan de andere kant zou hij steeds te veel inkomsten moeten innen om de zaak in evenwicht te houden. Daarom zeuren zou zinloos zijn. Een

enkel advies zinvol: «Wees uzelf en laat u niet afleiden door de korte-termijnvisie. Als u streng, restrictief en eerlijk bent, dan zal op het einde van het verhaal glorie en achting uw deel zijn.» Ik lees de Franse tekst: «Tout prince doit, s'il est prudent, ne se soucier guère du nom de l'adversaire, car, avec le temps, il sera toujours plus estimé quand on verra que, par son épargne, son revenu lui suffit et qu'il peut faire entreprises sans grever son peuple.»

Restrictie in het uitgavenbeleid is op lange termijn de beste garantie voor politiek succes. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van Hooland.

De heer Van Hooland. — Mijnheer de Voorzitter, een begroting is de financiële versie van het te voeren beleid. Dat heb ik vanmiddag ook al gezegd. Hier gaat het over het ministerie van Financiën met zijn belangrijke taken, belangrijke bevoegdheden, met zijn kader van nagenoeg 34 000 medewerkers en een bezetting van 29 500 man, of een statutaire onderbezetting van zowat 13 pct. De begroting bedraagt 51 miljard frank of liever 42 miljard frank als men de Belgische bijdrage voor de financiering van de Europese Gemeenschappen niet meerekent.

De omzet is, zoals sommigen het uitdrukken, 1 600 miljard frank, maar ik weet niet of we dat cijfer mogen hanteren. De administratiekosten zouden 35 miljard frank bedragen. Hoe dan ook, ik neem aan dat dit zeer aanzienlijk bedrag goed wordt besteed.

Mijnheer de minister, ik veroorloof mij u vier vragen te stellen en enkele opmerkingen te maken en baseer mij daarvoor o.a. op 'n paar krachtlijnen die uzelf hebt geschetst.

Het personeelsbeleid is belangrijk in vele opzichten, niet alleen omwille van de 20 miljard frank die daarvoor op de begroting van het personeel wordt uitgetrokken, maar ook omwille van de effectiviteit en de efficiëntie van het departement, alsmede om de persoonlijke voldoening van de betrokkenen op alle niveaus.

Er is hier al verwezen naar de aanwerving van nieuwe personeelsleden — voor dit jaar 965 — die de afvloeiingen van de vorige twee jaar moet compenseren. Zonder het te willen hebben over een concept van geïntegreerd personeelsbeleid zou ik een paar opmerkingen willen maken over dat personeelsbeleid. U hebt, in de bespreking en voorafgaand aan dat beleid, een diepgaande organisatie van de diensten voorgesteld. Dit zou niet alleen moeten gebeuren om een progressief informatieprogramma te realiseren, maar ook ten grondslag moeten liggen van een echt wervingsbeleid. Men kan niet door louter logisch denken de kwantitatieve en kwalitatieve personeelsbehoeften vaststellen. Dit moet veeleer gebeuren op basis van een analyse van het beleid dat men de komende jaren wil voeren, op basis van een analyse van de organisatie die men daarvoor beschikbaar heeft of moet hebben en op basis van de taken die men wil toedelen aan de informatica, enerzijds, en aan het personeel, anderzijds.

Een diepgaande studie van de organisatie is dringend noodzakelijk. De organisatiestructuur en de procedures moeten worden geanalyseerd. Ik heb immers twijfels over de functionele geschiktheid van de organisatiestructuur van het ministerie van Financiën in onze evoluerende wereld.

Op het vlak van de arbeidsorganisatie zijn er inspanningen geleverd en werden er maatregelen getroffen, die hebben geleid tot een grotere efficiëntie en satisfactie. Toch kan er nog meer uitgehaald worden, onder meer door een grondige analyse van de arbeid en van de administratieve organisatie. Ik weet dat het ministerie van Financiën zeer complex is en dat er veel papierwerk wordt verricht. Door zo'n analyse van de administratieve organisatie kan men echter de produktiviteit en de efficiëntie verhogen. Ik heb ervaring met arbeidsstudies en administratieve organisatie in de overheidssector. Daaruit kwam opvallende inefficiëntie van de overheidsdiensten naar voren, overigens om zeer verschillende redenen.

Mijnheer de minister, ik zal u dus steunen, indien u zo'n diepgaande studie wil laten uitvoeren. Vooraf zou u echter een strategische keuze inzake het personeelsbeleid moeten maken. U bent op dit vlak goed gediend. Uw departement heeft namelijk de op één na oudste dienst Organisatie, al weet ik niet hoe de bezetting daar op het ogenblik is.

U verwijst naar de opleidingspremie die u voor sommige medewerkers reserveert. U zegt dat het toekennen van die premie eventueel kan worden uitgebreid. Ik zou in deze aangelegenheid voorzichtig optreden. Het is meer aangewezen te streven naar een volwaardig remuneratiebeleid voor alle medewerkers. Dit is weliswaar een delicaat punt. Een gunstiger remuneratiebeleid voor het personeel van het ministerie van Financiën kan immers repercussies hebben op andere ministeries en overheidsdiensten.

Ik ben de mening toegedaan dat er budgettaire ruimte is voor een nieuw remuneratiebeleid, voor een interessantere wedde-structuur voor uw administratieve medewerkers. Ik heb dit trouwens ook al in het bijzijn van de minister van Begroting gezegd. In tegenstelling tot de heer Moens meen ik dat men door beperkte investeringen de produktiviteit aanzienlijk kan verhogen. Die verhoogde produktiviteit kan leiden tot lagere kostprijs en tot grotere opbrengst uit de controles, zodat men het personeel beter kan vergoeden en ook de beste krachten kan aantrekken en vooral behouden.

Ik verwijs hier ook graag — maar zulks mag niet verkeerd worden begrepen — naar de 8,9 miljard frank bijdragen van de Belgische Staat voor de financiering van de Europese Gemeenschappen. Ik neem aan dat de diensten van de Europese Gemeenschappen goed functioneren. Ik ken verscheidene diensten, directoren-generaal en het secretariaat-generaal, overigens vrij goed.

Ik heb toch een opmerking, zonder daarbij evenwel Margaret Thatcher na te praten wanneer zij het heeft over de bureaucratie in Brussel, de Europese bureaucratie waar men in Groot-Brittannië zo voor huivert. Het valt op dat in de diensten van de Europese Gemeenschappen 40 pct. van de ongeveer 16 000 personeelsleden rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken is bij de schriftelijke en simultane vertaling. De aanvangswedde van een tolk bedraagt er, zonder toeslag, 115 000 frank netto per maand, wat overeenkomt met de netto eindwedde, per maand, van een secretaris-generaal in onze administratie, of van een gewoon hoogleraar.

Ik wens dit hier te vermelden om enkele zaken te relativeren, aangezien wij mee betalen voor het EG-personeel. Als wij het hebben over de herziening van de remuneratie van ambtenaren, dan gaat het om wedden van 30 000 tot 40 000 frank netto per maand. Kortom, het is dus aangewezen resoluut te streven naar een geschikter remuneratiebeleid waarvoor budgettaire ruimte beschikbaar is, of onder bepaalde voorwaarden kan worden geschapen.

Over de vorming zijn enkele positieve punten te vermelden. Het ministerie van Financiën heeft de jongste dertig jaar het voorbeeld gegeven in het organiseren van vorming en vervolmaking, vooral van technische vorming.

Ik vestig de aandacht op een vrij recent initiatief. Op 11 december 1987 werd de Nationale School voor fiscaliteit en financiën opgericht, voor technische vorming, vorming inzake controle van boekhouding, expertise van geautomatiseerde boekhoudingen en bedrijven, communicatie met het publiek, cursussen en studiedagen over openbare financiën, fiscaliteit, vennootschapsrecht enzovoort. Ook de vorming inzake management werd er gestimuleerd. In 1989 is daarvoor 29 miljoen frank uitgetrokken, wat zeer positief is. Welk percentage, of fracties van percentages van de wedden en loonmassa's worden vandaag in het ministerie van Financiën echter besteed aan vorming, bijscholing en herscholing, specifiek inbegrepen de scholing in management? Ik heb bij een andere gelegenheid reeds verklaard dat het gebrek aan vorming inzake management in hoge mate een probleem is bij het ministerie van Financiën, met zoveel troeven en goede ambtenaren. Ik pleit hier dus nogmaals voor meer vorming in management.

Ik heb nog een opmerking over de automatisering. We constateren reeds een positieve evolutie. Reeds vele jaren werkt men aan toepassingen van informatica en bureautica. Vóór de tweede wereldoorlog werd op ruime schaal gestart met mechanografie. De ontwikkeling van de toepassing van de informatietechnologie is dus zeker niet pas in 1986 begonnen.

Het project Belconet ten gerieve van de Directe Belastingen zal worden voltooid in 1989. Andere projecten starten of zullen starten. Bij koninklijk besluit van 21 februari 1989 wordt in een nieuwe personeelsformatie informatici voorzien. Hoeveel plaatsen bevat die formatie en heeft men hier rekening gehouden met de noodzakelijke aanpassing van de eigen dienst Organisatie? Heeft men die dienst versterkt, zo ja in welke mate? Toepassingen van informatietechnologie betreffen, in zeer belangrijke mate, veranderingen van en in de organisatie.

Ik denk bijvoorbeeld aan het ter zake zeer instructieve model van het Gemeentekrediet waar men al twintig jaar de informatica- en de organisatiedienst parallel heeft ontwikkeld, met zeer goed gevolg. Het is een voorbeeld van het gebruik van informatica in de overheidssector en zelfs voor de particuliere sector.

Een ander punt betreft het bestuur van de Begroting, een belangrijk bestuur met 169 statutaire medewerkers, met een aanzienlijke opdracht, dat is algemeen bekend. Het is belast met de voorbereiding van de instructies in verband met de voorbereiding en de uitvoering van de begroting, de voorbereiding van de algemene begroting, de voorbereiding van de algemene toelichting bij de begroting en de controle op de uitvoering van de begroting. Deze administratie van de Begroting en de Controle op de uitgaven beschikt uiteraard sinds vele jaren over de kostbare medewerking van inspecteurs van financiën, controleurs van de vastleggingen en anderen.

Is deze organisatie in het licht van de budgettaire hervorming voorbereid op de nieuwe taken die zij door de nieuwe budgettaire techniek zal moeten opnemen? Zo niet, welke maatregelen zal men er op zeer korte termijn nemen, want in principe zullen wij voor het begrotingsjaar 1990 grotendeels werken met programmabegrotingen.

Zo kom ik tot het laatste punt van mijn betoog. Bij vroegere gelegenheden werd het reeds gezegd, ook door de minister tijdens de bespreking in de commissie, dat er veel mogelijkheden tot rationalisatie zijn in het departement. Rationalisatie wil zeggen: grotere effectiviteit, meer rechtvaardigheid, meer doeltreffendheid in het vestigen en het innen van de belastingen, meer effectiviteit in de strijd tegen de fiscale fraude. Meer rationaliteit wil ook zeggen meer efficiëntie, produktiever en gemakkelijker werken, correcter en democratisch functioneren en jobsatisfactie voor alle medewerkers.

Er bestaan een aantal mogelijkheden tot rationalisatie zoals door de interne organisatie van het departement, een aangepast en een meer functioneel personeelsbeleid en meer mobiliteit. Die mobiliteit van het overheidspersoneel is, niet alleen in België, heel moeilijk te bereiken. Het is echter goed ernaar te streven, zeker in het licht van de grote verschuivingen die ongetwijfeld zullen plaatsvinden. Wat zal er bijvoorbeeld gebeuren met de 7 700 medewerkers van het bestuur van Douane en Accijnzen?

Er zijn verder nog bepaalde stimuli, zoals bijvoorbeeld de 18 miljoen frank voor de strijd tegen de fraude. Er zijn initiatieven genomen voor vorming. Er is het geldelijk statuut dat volgens de toelichting maar kan worden herzien en verbeterd indien de begroting het mogelijk maakt.

Sta mij toe nogmaals op te merken dat dit een verkeerde visie is. Wanneer men, in het kader van een geïntegreerd personeelsbeleid en van een beter management, ervan overtuigd is dat het geldelijk statuut moet worden aangepast, dan moet men daar ook de middelen voor kunnen vrijmaken, bijvoorbeeld door investeringen die de efficiëntie kunnen verhogen. Investerings impliceren uitgaven, maar wanneer die uitgaven ertoe kunnen bijdragen de efficiëntie in nog grotere mate te verhogen, zullen die investeringen het mogelijk maken op termijn de kosten te drukken.

De versnelling van de automatisering waarnaar de minister verwezen heeft, is onder bepaalde voorwaarden wel toe te juichen.

Ik wil niet ongenueanceerd beweren dat er meer mogelijkheden zijn in de richting van privatisering. Dat het drukken en verzenden van formulieren gebeuren door een vennootschap, is in elk geval reeds een goed voorbeeld van privatisering.

We zijn allen voorstander van vereenvoudiging, bijvoorbeeld van de belastingaangifte. Dit zal ongetwijfeld de efficiënte werking van de administratie op spectaculaire wijze ten goede komen. De minister verwijst naar het voorbeeld van Nederland. Er zijn nog andere voorbeelden. Ik herinner mij dat ik in de Verenigde Staten twee belastingaangiften heb gedaan op een kaart ter grootte van een IBM-ponskaart, dus ter grootte van een dollarbiljet.

Om te besluiten wil ik nogmaals pleiten voor de voortzetting van de inspanningen om de organisatie en het management bij het ministerie van Financiën te verbeteren. Men kan daarvoor een strategie ontwikkelen op lange termijn. Bij een andere gelegenheid heb ik daarvoor reeds een project voorgesteld om over een periode van vijf jaar 2,5 miljard frank, dus 500 miljoen frank per jaar, te investeren voor het optimaliseren van het management en de efficiëntie.

Mijnheer de minister, wij zullen deze begroting uiteraard goedkeuren. De begroting van Financiën zou echter meer moeten zijn dan een uitgavenbegroting. Het ministerie van Financiën moet het voorbeeld geven door het opstellen van een echte programmabegroting. Het zou ook het voorbeeld moeten geven inzake personeelsbeleid en inzake management. Onze financiën kunnen daar enkel goed bij varen. *(Applaus.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Deprez.

De heer Deprez. — Mijnheer de Voorzitter, nu het reeds zo laat geworden is en gelet op het beperkte aantal collega's die nog aanwezig zijn, zal ik bijzonder kort gaan en het enkel hebben over twee punten.

Eerst zou ik willen vragen, mijnheer de minister, hoever het staat met de aangekondigde hervorming van de fiscale procedure. Een commissie onder leiding van procureur-generaal Ganshof van der Meersch en nadien advocaat-generaal Stevigny heeft reeds jaren geleden voorstellen geformuleerd om de fiscale rechtspleging te harmoniseren. Ook de koninklijke commissie tot harmonisering en vereenvoudiging van de fiscaliteit heeft daarrond gewerkt en ik meen te weten dat een werkgroep in de administratie reeds tot eindconclusies is gekomen.

Ik zou derhalve zeer sterk willen aandringen opdat er zo vlug mogelijk een ontwerp wordt ingediend. Vóór het einde van het jaar zouden wij in het Parlement het ontwerp van wet tot vereenvoudiging en harmonisering van de fiscale procedure moeten kunnen bespreken. Die procedure is als waarborg tegen willekeur van essentieel belang voor de rechten van de belastingplichtige. Een geharmoniseerde en vereenvoudigde fiscale procedure is bovendien onontbeerlijk voor een adequate invordering van de belasting. Dit is voor een minister van Financiën wellicht ook niet zonder belang.

Mijn tweede punt gaat over de hervorming van de vennootschapsbelasting, waarover de jongste tijd nogal wat standpunten werden ingenomen en verklaringen afgelegd.

Ter zake zijn er trouwens heel wat tegenstellingen aan het licht gekomen.

De enen beweren dat de opbrengst van de vennootschapsbelasting veel te laag is, ten gevolge van de veelheid aan vrijstellingen en aftrekken die aan de ondernemingen worden toegestaan. Door de afschaffing of het niet-verlengen van nodeloze fiscale aftrekken zou de vennootschapsbelasting met 60 miljard frank kunnen worden verhoogd om daarmee het overheidstekort terug te dringen en een vermindering van de roerende voorheffing en

BTW in het kader van de Europese harmonisering te compenseren.

Anderen gaan akkoord met een fundamentele hervorming van de vennootschapsbelasting, met een verlaging van het belastingtarief, maar ook met vermeerdering van de belastbare basis door het schrappen van fiscale uitgaven.

Nog anderen gaan met voorgaande standpunten helemaal niet akkoord en wijzen erop dat de opbrengst van de vennootschapsbelasting is gestegen van ruim 53,7 miljard frank in 1977 tot 125,5 miljard in 1986, of een stijging met 133 pct., terwijl in diezelfde periode het BNP slechts met 77,4 pct. is gestegen.

Het is in ieder geval duidelijk dat in een internationaal perspectief België slecht scoort. Volgens de OESO zou de fiscale druk op de Belgische vennootschappen, in vergelijking met onze drie belangrijkste handelspartners, 23 pct. te hoog zijn. Daarenboven mag men niet vergeten dat sinds 1987 in verscheidene landen plannen in uitvoering zijn om de vennootschapsbelasting te verlagen. Het Europees geharmoniseerd tarief van de vennootschapsbelasting, dat reeds van toepassing is in Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Luxemburg en Spanje, schommelt rond de 35 pct. België blijft met een tarief van 43 pct., op de uitgekeerde winsten, plus een hoge belastbare basis, erg achterop. Dit is weinig attractief voor de kandidaat-investeerders, vooral voor die uit het buitenland.

Het is weliswaar correct dat in alle landen het verlagen van het tarief gepaard is gegaan met het schrappen van een aantal fiscale aftrekmogelijkheden. In België echter heeft men deze marge reeds helemaal gebruikt. De recente verlaging van de personenbelasting is onder meer gefinancierd door het verminderen en/of schrappen van fiscale aftrekken bij de vennootschappen of een verhoging van de vennootschapsbelasting, ter waarde van 23,5 miljard in aanslagjaar 1990, wat overeenstemt met een verhoging van het tarief met 7,5 procentpunten.

Ons basisstandpunt houdt in dat, met het oog op de groeiende internationalisering van de economie in het algemeen en de integratie van de Europese markt in het bijzonder, ons land niet achterwege kan blijven in de algemene trend van verlaging van de vennootschapsbelasting. Er kan dus geen sprake van zijn het begrotingstekort te financieren via de hervorming van de vennootschapsbelasting, integendeel. Het is trouwens kortzichtig het bedrijfsleven te aanzien als een melkkoe voor de Schatkist. De ondernemingen zijn de generatoren van welvaart en belastbaar inkomen uit arbeid en kapitaal, zonder de BTW-opbrengsten te vergeten.

Wij mogen de ondernemingen dus niet verzwakken. We moeten ze met alle mogelijke middelen versterken omdat door de ondernemingsactiviteit inkomen wordt verworven door kapitaalbezitters en alle medewerkers waarop roerende voorheffing, personenbelasting en bedrijfsbelasting kan worden geheven. Wij allen en ook de Schatkist, hebben er dus alle belang bij dat het bedrijfsleven zijn concurrentieslagkracht verbetert. In deze optiek dient de fiscale druk op het bedrijfsleven te verminderen en kan de hervorming van de vennootschapsbelasting niet dienen voor de financiering van het begrotingstekort, willen wij, collega Moens, op langere termijn denken en onze toekomst beveiligen. *(Applaus.)*

M. le Président. — La parole est à M. Petitjean.

M. Petitjean. — Monsieur le Président, mon intervention sera brève et se bornera à demander au ministre des Finances certaines explications à propos d'un article paru dans la presse, il y a quelque temps.

Voici quelques jours, en effet, la presse révélait que, selon certaines observations — encore confidentielles — du service d'étude du ministère des Finances, l'impôt moyen payé par l'ensemble des sociétés belges serait de 30,6 p.c., soit les deux tiers du taux légal fixé à 43 p.c.

Les informations fournies faisaient état de ce que cette situation résultait de la masse des abattements et exonérations auxquels les entreprises ont légalement recours. Il n'y a donc là rien de particulièrement surprenant jusqu'à présent.

Cependant, l'étude révélait que cette distorsion entre l'impôt moyen réellement payé et l'impôt théoriquement dû provenait également de certaines « dépenses fiscales » pour lesquelles, poursuivait l'étude, aucune statistique n'est disponible. Cette remarque sibylline est difficilement compréhensible et, dès lors, ma première question au ministre des Finances sera de lui demander de bien vouloir préciser en quoi consistent exactement ces « dépenses fiscales » mentionnées avec un certain sens du mystère et aussi, par la même occasion, pourquoi elles ne peuvent donner lieu à des statistiques.

Mais, poursuivant la lecture de cette étude, l'on constatait également qu'elle procédait à une ventilation par secteur d'activité.

Le service d'étude du département des Finances précisait ainsi que le secteur de la restauration, pourtant à haute intensité de main-d'œuvre, comptait dans le peloton de tête des secteurs les plus taxés avec 35,3 p.c. d'impôts moyens, contre 13,1 p.c., par exemple, pour l'industrie pétrolière.

Il apparaît ainsi clairement que le secteur de la restauration compte, sur le plan fiscal, parmi les plus défavorisés de l'activité économique. Faut-il rappeler, en effet, que la récente réforme fiscale a limité, dans le chef de tous les contribuables, la déduction fiscale de tous les frais de restauration revêtant un caractère professionnel à 50 p.c. seulement de leur montant. Inutile de dire qu'il s'agissait là d'un coup extrêmement dur porté aux entreprises du secteur Horeca dont tout le monde sait que leur activité était générée, en grande partie, par le fait que les dépenses qui y étaient consacrées par les contribuables pouvaient faire l'objet d'une déduction fiscale intégrale. A maintes reprises au cours des travaux en commission, tant à la Chambre qu'au Sénat, l'attention du ministre des Finances fut attirée sur le danger de la nouvelle législation fiscale qui ne manquerait pas d'entraîner d'inévitables faillites ou fermetures d'entreprises dans le secteur Horeca.

Conscient de ce danger, vous avez d'ailleurs vous-même précisé, monsieur le ministre, que les mesures projetées pourraient être revues et rapportées si leur impact était à ce point négatif que le secteur s'en trouvait trop dangereusement menacé.

La divulgation des rapports du service d'étude du ministère des Finances prouvant que le secteur de la restauration compte en fait parmi les plus imposés, je me demande si cette constatation ne pourrait constituer par elle-même une circonstance nouvelle suffisante pour revoir, dès à présent, ces récentes mesures fiscales qui ne peuvent que contribuer à la dégradation économique de ce secteur considéré comme haut pourvoyeur de main-d'œuvre. Maintenir la situation actuelle me semblerait inéquitable, et j'en appelle donc au ministre des Finances pour qu'il nous précise, sans ambiguïté, l'attitude qu'il compte adopter en la matière. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Wintgens.

M. Wintgens. — Monsieur le Président, à l'occasion de l'examen et du vote du budget 1989 du ministère des Finances, je voudrais mettre en exergue quelques défis devant lesquels la Belgique se trouve à la veille du marché unique européen de 1993 et souligner combien le travail entrepris par M. le ministre des Finances est important dans ce cadre.

Je voudrais parler en premier lieu du domaine économique et financier. L'enjeu pour la Belgique en cette matière est de développer Bruxelles comme centre financier. Il faut pourtant remarquer que l'environnement international est peu favorable pour plusieurs raisons. La première nous incline à reconnaître la position bien acquise de la triade Londres, New York et Tokyo comme principales places financières. La deuxième: nous devons constater le renforcement de Londres en tant que *leader-ship* européen et, troisième raison, la concurrence accrue entre

différents centres européens, tels Amsterdam, Paris et Luxembourg.

Aussi, je comprends M. le ministre des Finances lorsqu'il s'affirme déterminé à moderniser le marché boursier.

En effet, le grand marché européen de 1993 va nous obliger à ouvrir à la Bourse de Bruxelles aux intermédiaires des autres pays de la Communauté qui ont accès à la bourse de leur pays.

Les progrès de l'informatique et des télécommunications font en sorte qu'il sera de moins en moins possible d'empêcher que les transactions sur des valeurs belges se réalisent à l'étranger si les conditions pour le faire sont plus favorables. La Bourse de Londres ne cache pas son ambition d'attirer vers elle les transactions sur toutes les valeurs les plus actives de la Communauté européenne.

La Bourse de Bruxelles souffre, en effet, de plusieurs handicaps: coûts des transactions élevés pour les ordres importants, morcellement excessif des maisons d'agents de change, structure réglementaire inadaptée remontant pour l'essentiel à 1935, infrastructure informatique et télématique encore embryonnaire. Si rien n'est fait, la Bourse de Bruxelles pourrait se trouver ramenée au rang d'une petite bourse de province dans l'Europe financière d'après 1992.

De même, votre détermination, monsieur le ministre, s'impose parce que la Belgique dispose d'atouts importants pour faire de Bruxelles une place financière de dimension européenne: taux d'épargne élevé, position géographique centrale, savoir-faire en matière de télématique financière et en ce qui concerne l'écu.

La valorisation de ces atouts demande un renforcement des intermédiaires boursiers qui ne pourra se réaliser sans l'apport des ressources humaines, financières et technologiques des banques et des autres établissements financiers qui seront autorisés à participer au capital des futures sociétés de bourse.

Et tout autant cette détermination s'impose parce que les bourses belges accusent un retard substantiel par rapport aux autres bourses européennes qui ont déjà entrepris, depuis plusieurs années, leur modernisation. C'est le cas non seulement de Londres, Paris et Amsterdam qui attirent déjà un certain nombre d'opérateurs belges, mais aussi de Madrid, Milan et même Athènes.

C'est pourquoi il semble opportun au groupe PSC de souligner les profondes réformes de notre droit économique et financier qui furent lancées par vous, monsieur le ministre des Finances.

Sans vouloir être exhaustif, je relèverai notamment les points suivants:

- La transparence et la réglementation des OPA;
- Les sociétés de bourse;
- Les projets de réforme du marché boursier et les commissions en charge de ces initiatives;
- La réforme des institutions publiques de crédit.

Il s'agit, en bref, de toutes les transformations qui visent à adapter le marché financier belge aux exigences de l'évolution économique contemporaine et à l'avènement du marché européen.

Le second « chantier » que je voudrais évoquer est le volet fiscal. Je ne reviendrai pas longuement sur la réforme de l'impôt des personnes physiques votée en fin d'année 1988 et déjà en application cette année. Je voudrais simplement remarquer que cette réforme était nécessaire vu la forte pression fiscale à laquelle était soumise la population belge, d'autant plus qu'elle s'inscrivait dans un vaste courant de réforme fiscale de grande ampleur dans nombre de pays, qui sont aussi nos voisins ou d'importants partenaires commerciaux. Il importe de rester compétitif aussi sur ce plan-là.

De nombreux pays membres de l'OCDE ont, en effet, mis en route d'importantes réformes fiscales: c'est le cas notamment des Etats-Unis, du Canada, de l'Australie, de la Nouvelle-Zélande, du Danemark, de la Suède, des Pays-Bas et du Royaume-Uni.

Dans l'ensemble de ces réformes, malgré d'importantes nuances, on peut déceler de très réelles convergences. J'en précise trois :

— La première, une réduction des taux de l'impôt des personnes physiques et un élargissement de l'assiette fiscale par la suppression d'exonérations telles que les dépenses déductibles ou la non-taxation des plus-values;

— La deuxième, quant à l'impôt des sociétés, à savoir un abaissement des taux, la réduction des encouragements à l'investissement et la suppression de la double imposition des dividendes, c'est-à-dire celle dans le chef de la société et dans celui de l'actionnaire;

— La troisième convergence résulte de manière plus générale d'un allègement des impôts directs et d'une augmentation corrélative des impôts indirects.

Il est donc très objectif de relever que le ministre des Finances, avec l'aide de son cabinet et de l'ensemble de son département, est en train de réaliser la première partie du programme de réforme fiscale. Celle-ci n'est pas négligeable et l'effort demandé à l'administration, surtout par ces temps de rigueur budgétaire, est énorme. J'ai pu comprendre que lors des travaux en commission de la Chambre, le ministre des Finances en était tout à fait conscient et qu'il comptait, non seulement recruter, mais aussi améliorer l'organisation interne du département, accélérer le processus d'automatisation et consentir des efforts accrus en ce qui concerne la formation du personnel.

Nous ne pouvons que saluer les réalisations concrètes en ce domaine et je tiens à apporter le soutien du groupe PSC à l'action du ministre des Finances dans les deux prochaines réformes fiscales : celles de l'impôt des sociétés et de la fiscalité indirecte. Nous lui faisons confiance pour trouver la voie la plus juste et la plus harmonieuse pour une imposition dont il doit néanmoins assurer le rendement. Car, comme le disait l'américain Benjamin Franklin : « Rien n'est vraiment certain en ce bas monde, sinon que l'homme finit tôt ou tard par mourir et qu'il doit toujours payer des contributions ». Ces paroles historiques seront encore valables en l'an 2000 et même au-delà. Cela au moins est une certitude. Et personne ne le conteste. Encore faut-il trouver la voie optimale qui ne se situe jamais aux plus hauts niveaux. L'économiste américain Laffer en a fait la brillante et convaincante démonstration.

C'est avec la ferme conviction que le ministre des Finances continuera sa tâche avec sa sagace sagesse coutumière que le groupe PSC votera évidemment le budget 1989 des Finances. *(Applaudissements.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Weyts.

De heer Weyts. — Mijnheer de Voorzitter, wij leven met een openbare schuld van ongeveer 7 000 miljard. In de commissie hebben wij vernomen dat het volume van de fiscale betwistingen tussen de Staat en zijn onderdanen 100 miljard bedraagt. Betrouwbare bronnen ramen de fiscale fraude op 200 miljard. In het Gewest Brussel is de fiscale controle zeer slecht en soms bijna onbestaand, zodat Brussel door heel wat Vlaamse en Waalse bedrijven als maatschappelijke zetel wordt gekozen.

Dit alles is onverantwoord en de burgers verlangen en eisen zelfs van de politieke verantwoordelijken dat hieraan dringend een einde wordt gemaakt.

Eén van de meest efficiënte middelen daartoe is, naast het toepassen van de moderne bureautica en informatica en het invoeren van een modern management, het opvoeren van de kwaliteit en van het aantal fiscale ambtenaren. Minder middelen voor de fiscale ambtenaren betekent minder middelen voor de Staat. Meer middelen voor de fiscale ambtenaren betekent minder belastingen voor ons allen. Daarom vraag ik hier vandaag speciaal de aandacht voor de personeelsproblemen in het departement van Financiën.

Het ministerie van Financiën is schromelijk onderbemand en het aantal personeelsleden neemt nog steeds af. Is een verminderde bezetting van de fiscale administratie verzoenbaar met

het streven naar een correcte en doeltreffende inning van de belastingen? Kan men een extra budgettaire inspanning verwachten naar aanleiding van de onderhandelingen met de Unie van Financiën?

Uit een enquête gehouden bij de laatste-jaarsstudenten hebben wij interessante gegevens geput. Het blijkt namelijk dat slechts 7,8 pct. van hen een betrekking bij de overheid ambieert. Bovendien wordt vastgesteld dat van deze groep ongeveer 40 pct. de administratie verlaat na vier jaar en na het opdoen van de nodige financiële en juridische kennis.

Kennis en ervaring worden immers in de administratie niet gewaardeerd. Zonder reële weddeverhoging moeten telkens nieuwe wetten en instructies ingestudeerd worden. Dit beloopt ongeveer 2 000 bladzijden per jaar.

De toenemende complexiteit van de fiscale wetgeving en de jaarlijkse grondige veranderingen ervan, de gewijzigde controle op de boekhouding, de studie en de toepassing van het internationaal recht door de diverse administraties, de controle op de internationale transacties, eisen een bijzonder gekwalificeerd en gemotiveerd ambtenarenkorps.

De toepassing van het fiscaal invorderingsrecht vereist een exacte kennis van het vennootschapsrecht, het handelsrecht, de successierechten, de registratierechten, het Wetboek van inkomstenbelastingen, de BTW, het gerechtelijk recht, enzovoorts. Een ieder wordt geconfronteerd met de invorderingsprocedures. De rekenplichtige onderhandelt met advocaten, geneesheren, fiscalisten en met de gewone werkman en huisvrouw.

Allen verwachten een correcte houding, advies en begrip. Vandaar wordt verwacht dat iedere bediende, hij zij douanier of verificateur, telefonist of hoofdcontroleur, zich permanent bijschoolt.

Het totale statutair tekort bedraagt nu 3 622 eenheden, waarvan er 1 581 tot het eerste niveau behoren; dit op een totaal van 5 864 ambtenaren van het eerste niveau. Vóór de wervingsstop bleek uit een onafhankelijk onderzoek dat er bij de Directe Belastingen dringend 2 750 ambtenaren moeten worden toegevoegd om de nieuwe opgelegde taken te kunnen uitvoeren. De lineaire wervingsstop van de overheid heeft dit verhinderd. Door verscheidene enquêtes gehouden in de directies verspreid over het hele land, werd naar het personeelstekort gepeild. Ter illustratie van die peilingen geef ik het voorbeeld van de directies Antwerpen I en II.

Van de 154 ondervraagde diensten werden 108 enquêteformulieren ontvangen. Dit is een respons van 70 pct. De ondervraagde diensten zijn: 36 controles van vennootschappen; 6 centrale taxatiekantoren, 41 ontvangkantoren, 17 inspecties geschillen en 54 controles belastingen.

De peiling naar het personeelstekort gebeurde in het door ons onderzochte geval op grond van de verklaringen van de diensthoofden in eer en geweten enerzijds en van geëxtrapoleerde berekeningen anderzijds. De verklaringen geven voor al de diensten zelfs een te laag ingeschat personeelstekort weer in vergelijking met de extrapolaties. Deze berekening gebeurde aan de hand van het totaal personeel, norm 1983 ten opzichte van norm 1988, en het totale werkvolume eveneens, norm 1983 ten opzichte van norm 1988. Voor de controles op de vennootschapsbelastingen en op de personenbelastingen hield men rekening met de taxatiedossiers, voor de inspecties geschillen met de bezwaren en voor de ontvangkantoren met het aantal inwoners. De procentuele onderbezetting belooft gemiddeld 70 pct.

Het totaal effectief bedraagt 1 074 personeelsleden, waarvan 266 deeltijds. Het noodzakelijk personeel bedraagt evenwel 1 586 leden volgens de vermelde extrapolatie.

De evolutie van het totale werkvolume en de evolutie van het personeelsaantal zijn omgekeerd evenredig.

Voor de controles vennootschappen bedraagt de procentuele wijziging van het werkvolume en het personeel effectief respectievelijk plus 31 pct. en min 19 pct.; voor de centrale taxatiekantoren respectievelijk plus 6 pct. en min 14 pct.; voor de inspecties geschillen respectievelijk plus 40 pct. en min 8 pct.; voor de

contrôles personenbelasting respectievelijk plus 5,5 pct. en min 23 pct.

De remedie kan niet alleen bestaan in de in het vooruitzicht gestelde bijkomende aanwerving van personeel, maar ook in een noodzakelijke automatisering van de diensten. Hiervoor is echter tegelijk voldoende opgeleid personeel nodig om gelijke tred te houden met het automatisatieproces. Er is nood aan een doelgericht open informatiebeleid, gekoppeld aan kwaliteitsinformatica en steunend op hoog gekwalificeerd informaticapersoneel met een aangepast financieel statuut.

Tenslotte pleiten wij voor een betere honorering voor betere prestaties, ten einde door een beter gemotiveerd personeelseffectief een adequate inning en controle te waarborgen. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Maystadt, ministre.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Monsieur le Président, ma réponse s'articulera autour des trois thèmes qui ont d'ailleurs retenu l'attention : la politique du personnel ou, plus largement, la gestion du département des Finances, la politique fiscale et, enfin, la politique financière. Toutefois, avant d'aborder ces trois thèmes, je voudrais répondre rapidement à quelques questions d'une nature plus particulière.

Je m'adresserai d'abord à M. Moens, qui a commencé son intervention par un rappel historique de la politique budgétaire suivie depuis le début des années 70. Sans nécessairement reprendre à mon compte tous les détails de son commentaire je suis, en tout cas, d'accord sur sa conclusion : dans une période de bonne conjoncture comme celle que nous connaissons actuellement, il faut effectivement s'efforcer de mener une politique budgétaire plus restrictive. J'estime, en effet, que le gouvernement devra essayer de garder cette position dans les semaines à venir mais ce sera difficile car une telle attitude impliquera nécessairement des efforts d'économie.

Je partage aussi son opinion au sujet de la régionalisation. Comme lui, je pense qu'une série de mécanismes automatiques de maîtrise des dépenses sont inclus dans le système de financement des Communautés et des Régions.

Il a exprimé son étonnement à propos de l'augmentation sensible du montant prévu pour la redevance radio-télévision. Le montant figurant au fonds 66.20, du budget du ministère des Finances ne constitue, en réalité, que la reprise de ce que le projet de loi ajustant le budget des Voies et Moyens a estimé comme étant attribuable aux Communautés et aux Régions.

Par conséquent, d'une certaine manière, la discussion de ce montant n'entre plus dans le cadre de ce budget. Nous ne trouvons ici que la traduction technique de ce qui a été convenu au moment de l'ajustement du budget des Voies et Moyens, l'augmentation de ce montant s'expliquant notamment par l'effet des mesures prises par Mme D'Hondt lorsqu'elle était ministre des PTT.

Une question plus particulière concernait les allocations attribuées à l'occasion de la lutte contre la fraude fiscale. J'y reviendrai tout à l'heure lorsque je parlerai de la politique fiscale, mais je tiens d'ores et déjà à détromper ceux qui pouvaient croire qu'il s'agissait, en l'occurrence, d'une forme particulière de prime liée au produit de la lutte contre la fraude fiscale. Il s'agit, en réalité, de remboursements de charges réelles supportées par les fonctionnaires comme, par exemple, les frais afférents à l'utilisation, par ces derniers, de leur voiture personnelle pour l'accomplissement de leur mission ou les frais exposés à l'occasion de déplacements effectués, en Belgique ou à l'étranger, pour raisons de service. Il ne s'agit donc pas d'une sorte de pourcentage sur le produit de la lutte contre la fraude.

M. Moens. — Il faudrait alors revoir le libellé de l'article.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Je me suis fait la même réflexion en relisant cet article. Peut-être devrions-nous revoir, l'an prochain, la façon dont les articles 12.05 et 12.01 sont libellés.

Ayant ainsi évoqué quelques questions plus particulières, j'en viens maintenant à l'essentiel de ce débat : la politique en matière de personnel et la gestion du département des Finances.

J'ai constaté une contradiction entre les interventions des uns et des autres. Certains, comme MM. Van Thillo et Van Hoo-land, ont estimé que, moyennant une meilleure organisation, il devrait être possible pour le ministère des Finances d'accomplir les tâches qui lui sont dévolues avec moins de personnel.

D'autres intervenants — notamment MM. Moens et Weyts — ont insisté, en avançant un certain nombre d'arguments tout à fait convaincants — les chiffres que M. Weyts a cités sont particulièrement éloquentes —, pour que l'on recrute davantage.

La contradiction n'est, à mon sens, qu'apparente, les uns et les autres ont raison. Je suis convaincu qu'il est possible, en disposant d'une organisation différente, d'accomplir les tâches attendues avec un effectif moindre.

Considérons l'exemple des Pays-Bas dont la population de 14 millions d'habitants est comparable à celle de la Belgique. L'administration des Finances y compte 7 000 fonctionnaires en moins, mais l'organisation y est, bien entendu, tout autre.

Compte tenu de la situation actuelle, il s'impose de s'efforcer de faire face à des pénuries en personnel, tout à fait criantes dans certains services. Mais, monsieur Moens, si l'on veut suivre le conseil donné par Machiavel au prince, il faut faire preuve d'une vision à plus long terme et s'efforcer de préparer une organisation différente.

A court terme, il faut donc tenter de recruter davantage. En novembre 1988, j'ai obtenu du gouvernement l'autorisation de recruter 300 personnes supplémentaires, hors contingent, destinées à l'administration des Contributions directes. Cette opération a permis le recrutement effectif de 204 agents, soit les deux tiers du nombre prévu, situation qui découle de nombreux désistements, surtout de la part de candidats à la mobilité. Vous n'ignorez pas que le Secrétariat permanent au recrutement a l'obligation de leur accorder la priorité. Ceux-ci doivent donc tous être interrogés successivement et lorsqu'ils apprennent que l'affectation prévue les désigne pour l'administration des Contributions, certains préfèrent décliner. Cela provoque évidemment une importante perte de temps et j'ai insisté, à plusieurs reprises, auprès du SPR pour qu'il accélère la procédure.

Quant au recrutement pour 1989, j'ai obtenu l'autorisation de procéder à 615 nouveaux engagements. Toutefois, la plupart dépendent de concours, dont la mise sur pied a été demandée au Secrétariat permanent du recrutement, dès janvier. Les premières épreuves ayant eu lieu au mois de mai, nous devons attendre les deuxièmes, et leur correction, avant de disposer d'une liste de candidats et de pouvoir recruter effectivement.

M. Weyts a souligné le déficit grave, en personnel, dans certains services de contrôle. Parmi les 615 recrutements sont notamment repris 127 contrôleurs adjoints destinés à l'administration des Contributions et à celle de la TVA, et 227 aspirants vérificateurs adjoints. Je crains toutefois que nous ne puissions disposer d'un renfort, à ce niveau, avant le mois de septembre.

Compte tenu de toutes ces contraintes de procédure, nous essayons de faire face aux besoins à court terme. Mais, je le répète, j'ai la conviction que nous devons, en même temps, fournir un maximum d'efforts en vue de préparer l'avenir à moyen terme, ce qui implique que nous progressions et dans l'informatisation et dans l'organisation du département.

Pour ce qui est de l'informatisation, j'ai décidé que le programme, dont la réalisation était prévue en cinq ans, devrait être opérationnel en trois ans. L'administration tente d'adapter le rythme des commandes en équipements à cette contrainte. Au cours de la période 1988-1989, les services de l'administration des Contributions directes ont été pourvus de deux ordinateurs de grande puissance, d'une cinquantaine de mini-ordinateurs et de 738 terminaux avec imprimante.

On assiste à une accélération dans l'acquisition du matériel et je puis vous dire que tous les équipements cités sont d'ores et déjà opérationnels, à l'exception d'une dizaine de terminaux

qui n'ont pas encore pu être connectés par la RTT, du fait qu'elle ne dispose pas des lignes téléphoniques nécessaires. On constate ainsi que tout est lié et que la modernisation de notre réseau de télécommunications est importante, non seulement pour la vie de nos entreprises, mais aussi pour le fonctionnement de nos grands départements ministériels.

Il est évident que la mise en place de ces équipements doit s'accompagner d'une formation adéquate du personnel appelé à les utiliser. Il n'est guère utile d'installer un terminal dans un bureau si on ne prend pas la peine de former le personnel.

Afin d'éviter que le matériel reste inutilisé ou sous-utilisé, j'ai insisté auprès de l'administration pour qu'elle veille à ce que la formation du personnel soit assurée très rapidement après la fourniture dudit matériel.

Pour faire face à cette volonté d'informatiser davantage les services de l'administration, il s'impose également d'augmenter le nombre des informaticiens, au département des Finances. Leur nombre est passé de 8 à 18, le programme de recrutement de cette année prévoyant l'engagement de dix informaticiens supplémentaires. Cinq d'entre eux entreront en fonction à la fin de ce mois. Pour les cinq autres, par contre, comme il n'y a plus de réserve, il faut organiser un nouveau concours. La première épreuve de celui-ci vient d'avoir lieu le 16 juin dernier et le SPR poursuit la procédure.

Grâce au recrutement de ces dix informaticiens, nous disposons d'un noyau qui permettra de mieux concevoir l'informatisation de l'ensemble du département. Cependant, je ne vous cache pas que nous rencontrons une sérieuse difficulté au niveau du marché du travail car il est évident que peu d'ingénieurs se sentent véritablement attirés, en tout cas, pour une longue période, par le département des Finances, comme d'ailleurs par l'ensemble des services publics, parce qu'ils perçoivent des rémunérations plus élevées dans le secteur privé.

Cette réflexion rejoint l'opinion de M. Van Hooland, à savoir la nécessité d'accorder, dans la mesure du possible, une meilleure rémunération au personnel du département des Finances.

Nous éprouvons de même une réelle difficulté à maintenir, dans ce département, un certain nombre d'agents très qualifiés. J'ai cité l'exemple des informaticiens, mais le même raisonnement vaut également pour les contrôleurs des contributions ou les fonctionnaires brillants de l'administration de la Trésorerie. Je mentionne ces deux catégories car j'ai récemment vécu des cas concrets. J'étais plein d'admiration pour le premier rapport sur la dette publique, établi par l'administration de la Trésorerie et m'étonnais de ne pas recevoir, en temps voulu, le second. En réalité, l'auteur de cet excellent premier rapport venait d'être débauché, non par une firme privée, mais par la Banque nationale qui peut, bien entendu, octroyer de meilleures rémunérations à son personnel. *(Sourires.)*

Dans le même sens, on m'a récemment annoncé que le contrôleur des Contributions de Courtrai avait décidé de franchir le pas et de prêter désormais ses services à une société privée de la région. Il est clair que nous éprouvons des difficultés à garder du personnel qualifié.

Mon intention première, pour résoudre cet important problème, était de prévoir une restructuration barémique davantage ciblée sur ce type de fonction. Le personnel et les syndicats n'ont pas manqué de réagir et ont demandé que soit envisagée une révision beaucoup plus large des traitements portant sur l'ensemble du département. On en arrive ainsi à une tout autre problématique. Comment pourrait-on, en effet, justifier une rémunération plus importante accordée à une dactylo, simplement parce qu'elle travaille au ministère des Finances plutôt qu'au ministère des Communications? C'est en fait tout le problème des rémunérations, dans l'ensemble de la Fonction publique, qui est posé.

Il s'agit donc de trouver un point d'équilibre. Il faut, en effet, songer à la revalorisation de l'ensemble du personnel des services publics. Je reste toutefois convaincu que des mesures spécifiques s'imposent si nous souhaitons conserver, dans les services de l'Etat, le personnel qualifié dont nous avons vraiment besoin.

Nous poursuivons donc l'informatisation, ce qui implique des modifications au niveau des techniques de travail. M. Van Hooland s'est d'ailleurs préoccupé du fait que l'introduction de ce nouveau système allait nous obliger à revoir et les méthodes de travail et l'organisation des services. C'est le cas en ce qui concerne la mise en œuvre du réseau Belconet. Celui-ci nous a effectivement donné l'occasion de réétudier et de modifier, en profondeur, les méthodes de travail, au sein des services des Contributions directes; 738 terminaux sont raccordés à 2 ordinateurs centraux puissants, par l'intermédiaire d'une cinquantaine de mini-ordinateurs.

Par ailleurs, nous avons commandé 600 terminaux supplémentaires destinés à l'automatisation dans les bureaux de recettes. Cet exemple illustre parfaitement le lien existant entre l'informatisation et la réorganisation des services, car nous procédons simultanément à une restructuration des bureaux de recettes: le nombre de bureaux relevant de la catégorie A passera de 135 à 206 et, dans le même temps, certains petits bureaux devront être supprimés, car étant donné leur importance réduite, nous ne pouvons, bien entendu, les doter d'une structure pleinement efficace.

En conséquence, notre intention est d'équiper tous les bureaux de la catégorie A de 3 terminaux, pour la fin de l'année. Nous pourrions ainsi organiser différemment le travail et alléger considérablement les tâches des receveurs afin de leur permettre d'assurer une meilleure perception de l'impôt. En effet, noyés sous des tâches administratives, ils peuvent difficilement veiller à ce que les rentrées s'opèrent à temps.

Cet effort dans la voie de l'organisation et de l'informatisation doit être mené dans chaque administration et de manière plus coordonnée; c'est la raison pour laquelle des commissions, regroupant les représentants des différentes administrations fiscales, ont été instituées. Il existe notamment une cellule de modernisation chargée d'étudier tous les projets de rationalisation des travaux administratifs. Depuis peu, nous avons discrètement entamé la mise sur pied de cercles de qualité. Il s'agit d'une première expérience, tentée à un niveau modeste, mais je suis persuadé qu'il faut, au sein d'un département aussi vaste que celui des Finances, insister peu à peu sur cette préoccupation de la qualité du travail.

Le retard intervenu dans l'expédition des déclarations relatives aux revenus 1988 a également été évoqué. Il ne provient pas tellement de l'insuffisance de personnel, mais surtout d'un problème d'ordre technique. En effet, nous avons expérimenté, cette année, un nouveau système d'impression des déclarations fiscales sur lesquelles figurent les nom et adresse des contribuables. Il s'agit d'une première expérience qui a posé quelques difficultés techniques au niveau de sa mise en route. En contrepartie, le travail manuel de l'expédition a été considérablement réduit.

Par ailleurs, la lecture optique de certains renseignements, dès le retour des déclarations, permet la mise à jour automatique des fichiers du répertoire. Je suis convaincu que lorsque nous aurons réglé ces petits problèmes de rodage qui ont entraîné un certain retard dans l'expédition des déclarations, nous aurons largement gagné dans cette opération, car des tâches très fastidieuses auront disparu.

L'importance des restitutions a également retenu l'attention de M. Moens. Il faut se garder, monsieur Moens, des comparaisons trop rapides. En effet, dans la colonne 87, nous trouvons les réalisations effectives tandis que les colonnes 88 et 89 reprennent les prévisions basées sur le nombre total des dossiers litigieux aux mains de l'administration. On note chaque année une assez grande différence entre les prévisions inscrites au budget et les réalisations effectives.

L'augmentation est également liée à la bonne conjoncture et donc à l'augmentation des recettes. Si le nombre total des versements faits à l'Etat augmente, il est assez normal que le nombre de restitutions qui doivent intervenir, augmente également.

Telles sont les remarques que je souhaitais faire sur ce premier thème de la politique du personnel et de la gestion du départe-

ment. En conclusion, à court terme, nous n'avons pas le choix : nous devons recruter davantage. A moyen terme, en recourant à l'informatisation et à d'autres techniques d'organisation administrative, il est possible d'assurer un meilleur service avec un personnel qui ne soit plus en augmentation.

J'aborde le second thème, la politique fiscale, en évoquant tout d'abord la lutte contre la fraude qui a retenu l'attention de plusieurs intervenants et qui doit rester une préoccupation essentielle du ministère des Finances.

La lutte contre la fraude n'implique pas nécessairement le vote de nouvelles législations. Elle requiert une meilleure coordination entre les différentes administrations fiscales. Un certain nombre de mécanismes de fraude ne peuvent être découverts que s'il existe un échange d'informations rapide, entre différentes administrations fiscales, par exemple entre l'administration des Contributions et la TVA, ou entre l'administration des Contributions et les Douanes et Accises. Nous comptons bien poursuivre dans cette voie.

J'ai chargé plus spécialement le nouvel administrateur général des impôts de redynamiser le comité de lutte anti-fraude et de prendre des dispositions pour assurer cette coordination, notamment en accordant la priorité à l'établissement d'un mécanisme de compatibilité entre les divers systèmes informatiques. Chaque administration fiscale s'est équipée de son système informatique, mais il n'est malheureusement pas toujours compatible avec celui de l'administration voisine.

Le second point que je voudrais évoquer à propos de la politique fiscale — M. Deprez y a fait allusion — est la nécessité de réaliser la réforme de la procédure fiscale. A juste titre, vous avez indiqué que des travaux importants avaient eu lieu en ce sens.

Il est exact que l'administration nous a transmis un premier projet de réforme de la procédure fiscale. Cette tâche a pris pas mal de temps car il a fallu consulter différentes administrations, essentiellement celles des Contributions et de la TVA. Chacune était d'accord pour uniformiser la procédure mais à condition que ce soit l'autre administration qui adopte la sienne. Finalement, grâce aux efforts de l'administrateur général des impôts, il a été possible d'aboutir à un certain consensus.

Il est donc exact que nous disposons d'un premier avant-projet de réforme de la procédure fiscale. Toutefois, vu la complexité de la matière, certaines questions ne sont toujours pas résolues.

Je viens de transmettre à l'administration un certain nombre d'observations et de questions sur cette première mouture. J'espère que nous pourrions, après les vacances, disposer d'un projet qui serait alors soumis au Conseil des ministres, ce qui permettrait d'envisager le débat parlementaire vers la fin de l'année. Ce débat sera forcément approfondi, car cette matière importante et complexe peut entraîner des conséquences considérables, non seulement pour l'administration, mais aussi pour les contribuables. Il conviendra donc de prendre le temps nécessaire pour étudier sérieusement cette question et voter une loi qui implique véritablement une amélioration.

Un troisième point concernant la politique fiscale, l'impôt des sociétés, a retenu l'attention de MM. Deprez, Van Thillo et Petitjean.

Lorsqu'il a déposé le projet de loi contenant la réforme de l'impôt sur les personnes physiques, le gouvernement a annoncé, d'emblée, son intention de procéder également à une réforme de l'impôt des sociétés.

Le service d'études du ministère des Finances a, en effet, préparé cette réforme. J'ai pu constater, ce matin, à quel point l'information circule vite puisque j'ai découvert, en lisant le *Financieel Economische Tijd*, une étude du service précité, étude qui n'avait pas encore été transmise au ministre, mais que je me suis procurée d'urgence. (Sourires.)

Elle ne manque pas d'intérêt et confirme d'ailleurs ce que nous avons bien l'intention de réaliser dans la ligne du dernier avis du Fonds monétaire international, à savoir créer les condi-

tions permettant une diminution du taux de l'impôt des sociétés, compensée, bien entendu, par un élargissement de la base imposable, par la suppression ou l'aménagement de certaines dépenses fiscales.

J'en viens à la première étude dont la presse a fait état et qui avait spécialement retenu l'attention de M. Petitjean.

Il est exact que cette étude relative à la charge fiscale supportée par les différents secteurs d'activité économique n'a pas pu prendre en compte certaines dépenses fiscales pour le calcul du taux effectif d'imposition. M. Petitjean a cité le chiffre; cette étude conclut que le taux réel moyen à l'impôt des sociétés serait de 30,6 p.c. Je confirme que ce pourcentage ne tient pas compte d'un certain nombre de dépenses fiscales pour lesquelles nous ne disposons pas de statistiques suffisantes. Il s'agit, notamment, des provisions pour passif social, des plus-values exonérées, de certaines dispositions en faveur des centres de coordination. Les statistiques, à ce sujet, font défaut, soit parce que les déclarations à l'impôt des sociétés ne prévoient pas la communication de ces renseignements à l'administration, soit parce que certains de ces éléments n'interviennent pas directement ou distinctement dans la détermination de la base imposable.

Dans le cadre de la préparation de la réforme de l'impôt des sociétés, j'ai demandé à l'administration de s'efforcer, malgré tout, de compléter les données rassemblées, afin de disposer, si possible, de tous les éléments d'appréciation nécessaires.

Je tiens également à indiquer que les calculs de cette étude sont basés sur les données de 1986. Selon les indications disponibles, il est très vraisemblable qu'un certain nombre de dépenses fiscales aient pris de l'ampleur depuis cette année, en raison de la meilleure conjoncture.

Parmi ces dépenses fiscales dont le coût a vraisemblablement augmenté pour l'Etat, figurent notamment les dispositions en faveur des centres de coordination, des sociétés novatrices, des sociétés de reconversion, des sociétés établies dans les zones d'emploi. Leur nombre ayant augmenté au cours des deux dernières années, le coût de ces dépenses fiscales a également enregistré une croissance.

Par ailleurs, certaines dispositions, bien que n'étant pas considérées comme des dépenses fiscales, engendrent une diminution parfois considérable de la base imposable des sociétés. Il s'agit des bénéfices exonérés par convention, des pertes reportées, des amortissements accélérés, des revenus définitivement taxés qui, en fait, l'ont été à un taux réduit, voire pas du tout. Une série d'éléments ne sont donc pas pris en compte dans cette étude à laquelle M. Petitjean faisait allusion.

L'honorable membre a également relevé que, selon cette étude, le domaine de la restauration relevait d'un secteur regroupant les commerces de gros et de détail, les services de réparation et l'hébergement. M. Petitjean fait remarquer que le taux effectif pratiqué dans ce secteur s'élève à 35,3 p.c., soit un pourcentage plus élevé, il est vrai, que celui qui est d'application dans d'autres domaines. Je rappelle que ce taux s'applique non seulement à la restauration, mais également à tout le commerce de gros et de détail ainsi qu'à tous les services de réparation.

Par conséquent, on peut penser que le secteur de la restauration, le plus souvent composé de petites sociétés familiales, a bénéficié des taux réduits prévus à l'impôt des sociétés. En réalité, un bon nombre de ces sociétés sont imposées au taux de 30 p.c. pour les bénéfices inférieurs à un million.

Il a également été fait allusion aux mesures prises dans la loi du 7 décembre 1988. En ce qui concerne la déductibilité des dépenses de restaurant, il est possible que ces limitations puissent affecter le niveau des dépenses de certains contribuables. Il est cependant encore trop tôt pour se prononcer. En fait, lors du débat sur le projet de loi de réforme fiscale, deux raisonnements étaient tenus. Les uns affirmaient que certains types de restaurant allaient subir un préjudice sérieux, de par la limitation à 50 p.c. de la déductibilité des dépenses. D'autres, au contraire, soutenaient la thèse selon laquelle la réforme fiscale diminuant l'impôt et, par conséquent, augmentant le pouvoir d'achat, cet accroissement des revenus allait se traduire en dépenses

supplémentaires de restaurant. Il est actuellement trop tôt pour savoir laquelle de ces deux thèses l'emporte.

Lors de la discussion de la réforme fiscale, je me suis engagé à suivre attentivement cette situation et, comme je l'ai également promis à la même occasion, je maintiens la concertation avec les représentants du secteur afin de vérifier si un mouvement significatif se dessine dans l'un ou l'autre sens.

Pour l'essentiel, la portée de la réforme de l'impôt des sociétés, s'inscrit clairement dans la voie indiquée par M. Deprez. Elle s'avère tout à fait conforme à l'objectif visé par la Commission de simplification de la fiscalité et par un certain nombre d'instances internationales, dont le Fonds monétaire international qui vient récemment d'émettre un dernier avis à ce sujet.

En quoi consiste l'argumentation ? A attirer l'attention sur le fait que nous évoluons dans un monde de plus en plus concurrentiel. Cette réalité est accentuée par la perspective du grand marché européen de 1992. Dans ce marché extrêmement compétitif, nous risquons, en appliquant un taux de 43 p.c. à l'impôt des sociétés, de donner l'impression de taxer plus lourdement les sociétés qu'elles ne le sont dans d'autres pays. Par conséquent, nous devons réaliser une opération qui engendre plus de compétitivité et rendre notre pays plus attractif. La diminution du taux nominal de l'impôt des sociétés qui devra donc intervenir, devra être compensée sur le plan des recettes de l'Etat, par un élargissement de la masse imposable. Cela impliquera la suppression ou l'aménagement d'une série de dispositions permettant de réduire, parfois de façon considérable, la base imposable et, par conséquent, l'impôt à payer. C'est du moins ce que démontre l'étude à laquelle j'ai fait allusion dans ma réponse à M. Petitjean. C'est dans cette voie qui nous est recommandée par les instances internationales, que je souhaite m'engager.

Ainsi que l'a indiqué M. Deprez, cette réforme de l'impôt des sociétés n'a pas pour but de réduire le déficit du budget de l'Etat, objectif qui sera atteint par d'autres moyens qui seront notamment mis en œuvre par le ministère des Finances. Ne me faites pas dire que la diminution du déficit du budget de l'Etat n'est pas l'affaire de mon département ! Nous allons nous efforcer, notamment par des techniques nouvelles de gestion de la dette, de réduire aussi les charges à ce niveau.

La réforme envisagée n'a pas non plus pour but d'alourdir la fiscalité sur les entreprises, mais permet de réaliser une opération qui nous donne davantage de chances dans la grande concurrence internationale, notamment dans l'optique du grand marché européen de 1992.

Permettez-moi d'évoquer très rapidement le troisième thème qui pourrait être qualifié de « politique financière » et dont a parlé M. Wintgens.

Ce dernier a rappelé un certain nombre de réformes qui soit ont déjà été réalisées, comme la loi sur la transparence, soit sont en chantier, comme la réforme de la Bourse ou, plus largement, le projet de loi sur les opérations financières. Le texte de ce projet qui comportera deux volets est pratiquement terminé et sera soumis, le mois prochain, au Conseil des ministres.

Le premier volet porte sur la réforme de la Bourse dont une première étape a déjà été réalisée par la loi-programme que nous avons votée à la fin de l'année dernière, mais qui doit être maintenant amplifiée par une série de dispositions sur lesquelles nous avons finalement obtenu — cela me paraît important — l'accord des professionnels. Cette réforme va donc dans le sens d'une coopération entre ceux qui, jusqu'à présent, ont été les praticiens du marché boursier, à savoir les agents de change, et un certain nombre d'investisseurs institutionnels comme les banques, les compagnies d'assurances, les holdings, qui pourront avoir un accès indirect, via les sociétés de bourse, au marché boursier. Je ne m'étendrai pas en détail sur ce projet dont nous discuterons ultérieurement.

Le second volet vise les organismes de placement collectif de l'épargne, essentiellement les fonds communs de placement et les Sicav.

Il s'agit de nous mettre en conformité avec une directive européenne en la matière. Ce sera l'occasion d'introduire quel-

ques innovations qui devraient donner, dans le sens que vous indiquez, monsieur Wintgens, un nouvel élan à la place financière de Bruxelles.

Telle est, monsieur le Président, la réponse que je voulais donner aux différents intervenants qui, je les en remercie, ont attiré l'attention sur un certain nombre de questions importantes. Je regrette qu'un tel débat doive se tenir à une heure aussi tardive et devant une assemblée aussi réduite. Le ministère des Finances, c'est, en effet, comme l'a indiqué M. Moens, la moitié des finances publiques et son personnel la moitié de l'ensemble du personnel des ministères.

J'espère avoir indiqué dans quel sens nous souhaitons poursuivre notre action. Pour accomplir ce type de réformes, il nous faut du temps, ce qui est parfois difficile à expliquer au personnel des différents services du ministère des Finances. On ne change pas l'organisation d'un département du jour au lendemain, car la collaboration de tous est nécessaire.

Je pense qu'avec de la persévérance et de l'obstination, nous parviendrons progressivement à faire en sorte que le ministère des Finances remplisse mieux encore les tâches que le pays attend de lui. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt, is de algemene beraadslaging gesloten en bespreken wij de artikelen van het ontwerp van wet.

Personne ne demandant la parole dans la discussion des articles du tableau, je les mets aux voix.

Daar niemand het woord vraagt in de bespreking van de artikelen van de tabel, breng ik deze in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (*Voir documents nos 4/22-783-1 à 3, session 1988-1989, de la Chambre des représentants.*)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (*Zie stukken nrs. 4/22-783-1 tot 3, zitting 1988-1989, van de Kamer van volksvertegenwoordigers.*)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

*Crédits pour les dépenses courantes (Titre I)
et pour les dépenses de capital (Titre II)*

Article 1. § 1er. Il est ouvert, pour les dépenses du ministère des Finances affectées à l'année budgétaire 1989, des crédits s'élevant aux montants ci-après (en millions de francs) :

	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engagement	Crédits d'ordonnement
TITRE I			
Dépenses courantes . .	43 604,7	—	9,0
TITRE II			
Dépenses de capital . .	7 468,4	10,4	10,4
Totaux (Titres I et II)	51 073,1	10,4	19,4

Ces crédits sont énumérés dans la colonne « Crédits 1989 après la réforme de l'Etat » aux Titres I et II du tableau annexé à la présente loi.

§ 2. Les allocations de base qui résultent de la ventilation des crédits entre divisions organiques et programmes d'activités, telles qu'elles sont reprises dans le tableau « Répartition des

crédits 1989 — après la réforme de l'Etat — par allocation de base » font l'objet d'un suivi comptable.

§ 3. Lorsque la décomposition entre divisions organiques ou programmes est opérée dans le tableau visé au § 2, le ministre, ou le fonctionnaire qu'il délègue à cet effet, peut, dans la limite de chacun des crédits ouverts au tableau de la loi, procéder à une redistribution des allocations de base.

§ 4. Le contrôleur des engagements et la Cour des comptes veillent à l'imputation correcte des dépenses sur lesdites allocations de base et veillent en outre à ce qu'elles ne soient pas dépassées, compte tenu, le cas échéant, des redistributions opérées conformément au § 3.

*Kredieten voor de lopende uitgaven (Titel I)
en de kapitaaluitgaven (Titel II)*

Artikel 1. § 1. Voor de uitgaven van het ministerie van Financiën voor het begrotingsjaar 1989 worden kredieten geopend ten bedrage van (in miljoenen franken):

	Gesplitste kredieten		
	Niet- gesplitste kredieten	Vast- leggings- kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven . . .	43 604,7	—	9,0
TITEL II			
Kapitaaluitgaven . . .	7 468,4	10,4	10,4
Totalen (Titels I en II)	51 073,1	10,4	19,4

Die kredieten worden opgesomd in de kolom « Kredieten 1989 na de staatshervorming » onder de Titels I en II van de bij deze wet gevoegde tabel.

§ 2. De basisallocaties die voortvloeien uit de ventilatie van de kredieten over organisatieafdelingen en activiteitenprogramma's, zoals ze hernomen worden in de tabel « Verdeling van de kredieten 1989 — na de staatshervorming — per basisallocatie », maken het voorwerp uit van een boekhoudkundige opvolging.

§ 3. Wanneer in de in § 2 bedoelde tabel de uitsplitsing tussen organisatieafdelingen of programma's gemaakt wordt, kan de minister, of de gedelegeerde ambtenaar, binnen de grens van elk van de kredieten geopend in de wetstabel, overgaan tot een herverdeling van de basisallocaties.

§ 4. De controleur der vastleggingen en het Rekenhof zien erop toe dat de uitgaven op de basisallocaties juist worden aangerekend en zorgen bovendien ervoor dat deze laatste, eventueel rekening houdend met de overeenkomstig § 3 doorgevoerde herverdelingen, niet overschreden worden.

— Adopté.

Aangenomen.

Dispositions particulières relatives aux dépenses courantes

Art. 2. Par dérogation à l'article 15 modifié de la loi du 29 octobre 1846, relative à l'organisation de la Cour des comptes, des avances de fonds d'un montant maximum de 10 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires du département.

Les comptables extraordinaires du service comptabilité et budget du secrétariat général du département peuvent disposer d'avances de fonds d'un montant maximum de 45 000 000 de francs.

Au moyen de ces avances, les comptables extraordinaires du département sont autorisés à payer tous les frais de service

n'excédant pas 250 000 francs, les indemnités de toute nature allouées sur le budget ainsi que, quels qu'en soient les montants, les frais de consommation d'eau, gaz, électricité, téléphone, mazout et carburant pour voitures automobiles.

Au comptable extraordinaire du département, chargé du paiement des avances sur frais de mission à l'étranger, autorisation est donnée de consentir aux fonctionnaires envoyés en mission à l'étranger, les avances nécessaires.

Bijzondere bepalingen betreffende de lopende uitgaven

Art. 2. Bij afwijking van het gewijzigde artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof, mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 10 000 000 frank toegestaan worden aan de buitengewone rekenplichtigen van het departement.

De buitengewone rekenplichtigen van de dienst comptabilité en begroting van het algemeen secretariaat van het departement mogen beschikken over geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 45 000 000 frank.

Door middel van deze voorschotten, mogen de buitengewone rekenplichtigen van het departement alle dienstkosten betalen tot en met 250 000 frank, alsmede de vergoedingen van alle aard welke bij aanrekening op de begroting zullen worden verleend en, welk ook het bedrag moge zijn, de verbruikskosten van water, gas, elektriciteit, telefoon, stookolie en brandstof voor autovoertuigen.

Aan de buitengewone rekenplichtige van het departement belast met de betaling van de voorschotten op zendingskosten in het buitenland, wordt toelating gegeven aan de ambtenaren belast met een zending in het buitenland, de nodige voorschotten te verlenen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 3. Vu le caractère urgent des dépenses à prévoir et par dérogation à l'article 15 modifié de la loi organique de la Cour des comptes du 29 octobre 1846, le ministre des Finances est autorisé à consentir au comptable du service social chargé de la liquidation des secours et allocations à caractère social, des avances de fonds successives d'un montant ne dépassant pas 8 000 000 de francs, dont il sera justifié ultérieurement. Il en est de même pour les allocations en faveur des cercles culturels et sportifs, créés parmi le personnel du département des Finances.

Art. 3. Gezien het dringend karakter der in het vooruitzicht gestelde uitgaven en bij afwijking van het gewijzigd artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof, mag de minister van Financiën achtereenvolgende geldvoorschotten van hoogstens 8 000 000 frank, die later zullen worden verantwoord, toestaan aan de rekenplichtige van de sociale dienst die belast is met de vereffening van hulp gelden en toelagen van sociale aard. Hetzelfde geldt voor de toelagen ten bate van de culturele en sportkringen onder het personeel van het departement van Financiën opgericht.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 4. Le ministre des Finances est autorisé à transférer, à charge des crédits de l'article 12.05 du Titre I, un montant de 125 000 000 de francs au compte chèque postal du comptable de la masse d'habillement du personnel de la douane.

Art. 4. De minister van Financiën wordt ertoe gemachtigd ten laste van de kredieten van artikel 12.05 van Titel I een bedrag van 125 000 000 frank over te dragen naar de postcheckrekening van de rekenplichtige van het kledingfonds van het douanepersoneel.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 5. Le ministre des Finances est autorisé à accorder des provisions aux avocats, experts et huissiers de justice qui interviennent pour compte de son département.

Art. 5. De minister van Financiën wordt ertoe gemachtigd provisies te verlenen aan de advocaten, experten en gerechtsdeurwaarders die voor rekening van zijn departement optreden.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 6. Le paiement des allocations de naissance et des indemnités pour frais funéraires s'effectue conformément aux règles établies par l'article 23 de la loi du 15 mai 1846, sur la comptabilité de l'Etat.

Art. 6. De betaling van de geboortetoelagen en van de vergoedingen wegens begrafeniskosten geschiedt volgens de regels vastgesteld door artikel 23 van de wet van 15 mei 1846 op de rijkscomptabiliteit.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 7. Pour la liquidation en espèces de la partie inférieure à 1 000 francs des indemnités allouées dans le cadre de la loi du 14 avril 1965, modifiée par la loi du 12 juillet 1976, organisant une intervention financière de l'Etat du chef de dommages causés aux biens privés en relation avec l'accession de la république démocratique du Congo à l'indépendance, l'Etat mettra à la disposition de la Caisse nationale des calamités, une dotation annuelle adaptée aux besoins réels de chaque année.

Art. 7. Voor de vereffening in speciën van het gedeelte beneden 1 000 frank van de vergoedingen toegekend in het raam van de wet van 14 april 1965, gewijzigd door de wet van 12 juli 1976, houdende regeling van een financiële staatstegemoetkoming wegens schade aan private goederen veroorzaakt in verband met de overgang van de democratische republiek Kongo tot de onafhankelijkheid, zal de Staat een jaarlijkse dotatie, aangepast aan de werkelijke behoeften van elk jaar, ter beschikking stellen van de Nationale Kas voor rampenschade.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 8. Par dérogation aux dispositions de l'article 5 de la loi du 28 juin 1963 modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat, les crédits inscrits aux articles 12.01 et 12.19 peuvent porter sur des sommes qui seront dues par l'Etat du chef d'obligations nées à sa charge au cours d'années antérieures à l'année budgétaire.

Art. 8. In afwijking van de bepalingen van artikel 5 van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit, mogen de kredieten die op de artikelen 12.01 en 12.19 ingeschreven zijn, sommen beogen die de Staat zal verschuldigd zijn wegens verbintenissen ontstaan te zijnen laste tijdens de jaren die aan het begrotingsjaar voorafgaan.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 9. Pour les articles budgétaires à charge desquels des commandes peuvent être passées à l'intervention de l'OCF, le Vice-Premier ministre et ministre du Budget et de la Politique scientifique, le ministre des Finances et le secrétaire d'Etat aux Finances sont autorisés à opérer des versements provisionnels au profit de l'article 63.01.A. de l'OCF et ce par le biais d'ordonnances de paiement par virement dans les écritures de la Trésorerie.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1988-1989
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1988-1989

Art. 9. Met betrekking tot de begrotingsartikelen ten laste waarvan bestellingen mogen worden gedaan door toedoen van het CBB, zijn de Vice-Eerste minister en minister van Begroting en Wetenschapsbeleid, de minister van Financiën en de staatssecretaris voor Financiën gemachtigd om provisionele stortingen uit te voeren ten bate van artikel 63.01.A. van het CBB bij middel van ordonnances van betaling door overschrijving in de schrifturen van de Thesaurie.

— Adopté.

Aangenomen.

Dispositions relatives à la section particulière (Titre IV)

Art. 10. Les opérations effectuées sur les fonds spéciaux figurant au Titre IV du tableau joint à la présente loi, sont évaluées à 849 280 500 000 francs pour les recettes et à 850 379 100 000 francs pour les dépenses.

Bepalingen betreffende de afzonderlijke sectie (Titel IV)

Art. 10. De verrichtingen op de speciale fondsen die voorkomen in Titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet, worden geraamd op 849 280 500 000 frank voor de ontvangsten en op 850 379 100 000 frank voor de uitgaven.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 11. Le mode de disposition des avoirs mentionnés aux fonds inscrits au Titre IV du tableau joint à la présente loi est indiqué en regard du numéro de l'article se rapportant à chacun d'eux.

Les fonds dont les dépenses sont soumises au visa préalable de la Cour des comptes sont désignés par l'indice A.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé à l'intervention du ministre des Finances sont désignés par l'indice B.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé directement par les comptables qui ont opéré les recettes sont désignés par l'indice C.

Art. 11. De wijze van beschikking over het tegoed vermeld voor de fondsen ingeschreven in Titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet, wordt aangeduid naast het nummer van het artikel dat betrekking heeft op elk dezer.

De fondsen waarvan de uitgaven aan het voorafgaand visum van het Rekenhof worden voorgelegd, worden door het teken A aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop door tussenkomst van de minister van Financiën wordt beschikt, worden door het teken B aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop rechtstreeks wordt beschikt door de rekenplichtigen die de ontvangsten hebben gedaan, worden door het teken C aangeduid.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 12. Le fonds monétaire est autorisé à avancer momentanément pour le compte de la Monnaie royale de Belgique, les sommes nécessaires pour l'exécution de travaux autres que les fabrications monétaires nationales.

Art. 12. Het muntfonds wordt ertoe gemachtigd tijdelijk, voor rekening van de Koninklijke Munt van België, de sommen voor

te schieten welke nodig zijn voor de uitvoering van werken andere dan de vervaardiging van nationale geldspeciën.

— Adopté.

Aangenomen.

Dispositions relatives au Titre VII

Art. 13. Sont accordées pour l'année 1989, des autorisations d'engagements de prêts à des Etats étrangers à concurrence de 2 000 000 000 de francs.

Bepalingen betreffende Titel VII

Art. 13. Worden toegelaten voor het jaar 1989 vastleggingsmachtigingen van leningen aan vreemde Staten ten belope van 2 000 000 000 frank.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 14. Est approuvé le budget du « Fonds pour le financement des prêts à des Etats étrangers » pour l'année 1989 annexé à la présente loi. Ce budget s'élève pour les recettes à 3 865 358 000 francs et pour les dépenses à 3 450 000 000 de francs.

Art. 14. Wordt goedgekeurd de bij deze wet gevoegde begroting voor het jaar 1989 van het « Fonds voor de financiering van de leningen aan vreemde Staten ». Deze begroting beloopt 3 865 358 000 frank voor de ontvangsten en 3 450 000 000 frank voor de uitgaven.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Mesdames, messieurs, je propose d'interrompre ici nos travaux.

Dames en heren, ik stel voor onze werkzaamheden te onderbreken. (*Instemming.*)

Le Sénat se réunira demain, vendredi 23 juin 1989, à 14 heures.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, vrijdag 23 juni 1989, te 14 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 22 h 30 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten te 22 h 30 m.*)